

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	«Міжнародна економіка»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему **«Економічні аспекти боротьби з відмиванням грошей в ЄС»**

здобувача Іващенко Анастасії Михайлівни

_____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доц. Вінська О.Й.

_____
(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

В.о. завідувача кафедри: д.е.н, доц. Федірко О.А.

_____
(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Міжнародна економіка**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Столярчук Я.М.

_____ Федірко О.А.

«___» _____ 20__ р.

«___» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти *Іващенко Анастасії Михайлівні*

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Економічні аспекти боротьби з відмиванням грошей в ЄС»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «___» _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

_____
_____
_____

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади боротьби з відмиванням грошей в світі
<i>(термін подання – до 10 березня)</i>	
Розділ 2	Аналіз особливостей боротьби з відмиванням грошей в ЄС
<i>(термін подання – до 10 травня)</i>	

Об'єкт дослідження:	Явище відмивання грошей
Предмет дослідження:	Основні способи та особливості відмивання грошей в світі
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Виявити основні напрями протидії відмиванню грошей, їх еволюцію та перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Розкрити сутність та основні способи відмивання грошей; дослідити ключові напрями протидії відмиванню грошей; проаналізувати методику дослідження ефективності боротьби з відмиванням грошей.
У розділі 2	Проаналізувати еволюцію підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей; Розкрити сучасний стан боротьби з відмиванням грошей в країнах-членах ЄС; обґрунтувати перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції.

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____
(підпис)

Вінська О.Й.
_____
(ініціали, прізвище)
«14» лютого 2023 р.

Завдання одержав студент

_____
(підпис)

Іващенко А.М.
_____
(ініціали, прізвище)
«14» лютого 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 57 сторінок, 6 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел з 37 найменувань.

«Економічні аспекти боротьби з відмиванням грошей в ЄС»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є явище відмивання грошей.

Предметом дослідження є основні способи та особливості відмивання грошей в світі.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи-виявлення основних напрямів протидії відмиванню грошей, їх еволюцію та перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність та основні способи відмивання грошей;
- визначити ключові напрями протидії відмиванню грошей;
- розглянути методичку дослідження ефективності боротьби з відмиванням грошей;
- оцінити еволюцію підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей;
- визначити сучасний стан боротьби з відмиванням грошей в країнах-членах ЄС;
- розглянути перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції.

Практичне значення отриманих результатів. Дослідження особливостей протидії відмиванню грошей в країнах Європейського Союзу та висвітленню напрямів регулювання цих процесів, що дозволять забезпечити покращення зарубіжного досвіду для використання в Україні.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Іващенко Анастасії Михайлівни

на тему: «Економічні аспекти боротьби з відмиванням грошей в ЄС»

- 1. Актуальність теми:** Проблема відмивання грошей за останні кілька десятиліть стала глобальною. Масштаби цього явища настільки суттєві, що становлять загрозу економічній безпеці країн та інтеграційних блоків. Саме тому, країни-члени ЄС вживають узгоджених заходів щодо протидії цій суспільно небезпечній діяльності. Наразі, саме країни з перехідною економікою є найбільш сприятливими для відмивання грошей, що обумовлює надзвичайну важливість співробітництва України з ЄС у боротьбі з цим явищем. Вищезазначене свідчить про особливу актуальність обраної теми.
- 2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи:** з'ясовано сутність та основні способи відмивання грошей; визначено ключові напрями протидії відмиванню грошей; розглянуто методику дослідження ефективності боротьби з відмиванням грошей; оцінено еволюцію підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей; визначено сучасний стан боротьби з відмиванням грошей в країнах-членах ЄС.
- 3. Наявність самостійних розробок автора:** визначено перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції.
- 4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:** можуть бути використані для розуміння особливостей протидії відмиванню грошей в країнах-членах Європейського Союзу та застосування зарубіжного досвіду для покращення боротьби з цим явищем в Україні.
- 5. Наявність недоліків:** варто було розглянути методики міжнародних рейтингів в 1.3. На рис.2.1 варто було деталізувати особливості програм протидії відмиванню грошей в ЄС. В підрозділ 2.1 варто було додати статистику щодо відмивання грошей в динаміці. В 2.2. варто було додати оцінку позицій країн-членів ЄС в міжнародних рейтингах ризику відмивання грошей.
- 6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** наведені вище недоліки суттєво не впливають на значущість роботи. Робота є самостійним науковим дослідженням і рекомендується до захисту з позитивною оцінкою. Оцінка наукового керівника - 35 балів.

Науковий керівник:

Вінська О.Й.

доцентка кафедри
європейської економіки і бізнесу,
доц., к.е.н.

“ 29 ” травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ В СВІТІ	6
1.1 Сутність та основні способи відмивання грошей	6
1.2 Ключові напрями протидії відмиванню грошей	13
1.3 Методика дослідження ефективності боротьби з відмиванням грошей....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ В ЄС	32
2.1 Еволюція підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей	32
2.2 Сучасний стан боротьби з відмиванням грошей в країнах-членах ЄС.....	38
2.3 Перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції	42
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема легалізації злочинних доходів за останні кілька десятиліть стала міжнародною. Відмивання грошей вийшло за межі окремих країн або регіонів, набувши глобального значення. За оцінками експертів, щорічно у світі в легальний фінансовий обіг потрапляє від 150 до 500 мільярдів доларів США, набутих злочинним шляхом.

Нові фінансові ринки в країнах з перехідною економікою є найбільш сприятливими для відмивання грошей. Світове співтовариство визнає, що відмивання доходів, одержаних у результаті злочинної чи іншої протиправної діяльності, стало глобальною загрозою економічній безпеці, у зв'язку з чим держави зобов'язані вживати узгоджених заходів щодо протидії цій суспільно небезпечній діяльності як на національному, так і на міжнародному рівнях.

З проблемою «брудних » грошей в тій чи іншій мірі стикалася більшість країн світу. Водночас відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, є одним із яскравих прикладів того, як швидко злочинці орієнтуються в прогалинах у законодавстві різних держав. Відсутність адекватної реакції національних юрисдикцій та недостатній розвиток міжнародного співробітництва призвели на початковому етапі до практичної безкарності учасників організованих злочинних угруповань, які легалізували доходи, отримані від кримінального бізнесу, насамперед, наркооперацій.

Відмивання грошей - це процес, за допомогою якого приховується існування незаконного походження доходу, який маскується таким чином, щоб створити вигляд, що він отриманий законним шляхом. Цей процес становить велику загрозу для загального економічного розвитку країни, підриває довіру населення до фінансових установ, спричиняє зростання рівня злочинності та соціальної нестабільності. Тому з кожним роком у світі все більшої актуальності набуває питання боротьби з легалізацією незаконних доходів.

Відмиванню коштів сприяють економічні особливості конкретної країни, до основних з яких належать висока частка неофіційних доходів населення та бізнесу, недосконалі механізми контролю та моніторингу діяльності фінансових установ, невідповідність міжнародним стандартам щодо регулювання фінансової діяльності, поширення корупції в органах державної влади, а також недостатні вимоги до прозорості фінансових операцій та власності на активи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні аспекти боротьби з відмивання грошей вивчалися багатьма дослідниками. Проблема відмивання грошей в ЄС стала предметом наукового аналізу таких вітчизняних дослідників: Андрушко П.П., Антипов В. І., Буткевич С.А., Барановський О. І., Базилук А.В., Беніцький А.С., Безногих В.С., Волобуєв А., Гаєвський І.М., Грицяк І. А., Гончаров В. О., Данилюк Т.М., Демидова Л.М. , Денисов В.Н., Дідківська Л. І. , Журавель В.А., Заблоцька О.Ю., Захаров В.П., Карпов Н.С. та інших. Серед зарубіжних науковців відомі праці: Alexander R., Mitsilegas V., Sideek M., Gilmore W. C., Schott P.A., Jean-Francois E. та інші.

Мета і завдання дослідження. Виявити основні напрями протидії відмиванню грошей, їх еволюцію та перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції.

Відповідно до зазначеної мети, необхідно вирішити ряд **завдань**:

- дослідити сутність та основні способи відмивання грошей;
- визначити ключові напрями протидії відмиванню грошей;
- розглянути методiku дослідження ефективності боротьби з відмиванням грошей;
- оцінити еволюцію підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей;
- визначити сучасний стан боротьби з відмиванням грошей в країнах-членах ЄС;
- розглянути перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні

за умов євроінтеграції.

Об’єктом дослідження є явище відмивання грошей.

Предметом дослідження є основні способи та особливості відмивання грошей в світі.

Методи дослідження. При написанні роботи були використані такі методи досліджень: теоретичні узагальнення і формування висновків, аналіз сучасного стану досліджуваного питання, наочне зображення теоретичних та практичних основ дослідження, логічного узагальнення.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в дослідженні особливостей протидії відмиванню грошей в країнах Європейського Союзу та висвітленню напрямів регулювання цих процесів, що дозволять забезпечити покращення зарубіжного досвіду для використання в Україні.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою роботи є офіційні статистичні дані, ресурси мережі Інтернет, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, та інше.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів і висновків, списку використаних джерел. Основний текст роботи становить 53 сторінки і включає 6 рисунків та 6 таблиць. Список використаних джерел містить 37 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ В СВІТІ

1.1 Сутність та основні способи відмивання грошей

Відмивання грошей турбує суспільство вже дуже багато років, та є актуальним на даний момент питанням. Тому спершу нам необхідно розглянути поняття та сутність відмивання грошей.

Поняття брудних грошей і «відмивання грошей» — це терміни, що виникли в США в 1930 -х роках у зв'язку з прийняттям в країні закону, який заборонив вільний продаж алкогольних напоїв. Одним із негативних наслідків «сухого закону » стала контрабанда алкоголю, дохід від якого інвестувався у розвиток мережі пралень, отримуючи таким чином легальний статус. Відтоді цей вид операцій отримав образну назву «відмивання грошей» [30, с. 11].

«Відмивання» грошей — це операція, під час якої походження та призначення грошового платежу приховуються. Це перетворення або «очищення» майна, одержаного внаслідок серйозного злочину, з метою приховати джерело його походження. Слід зазначити, що процес відмивання «брудних» грошей становить загрозу для загального економічного розвитку територій і країн, які відмовляються від жорсткого контролю за цим видом міжнародної злочинної діяльності [7, с. 54].

Безпосереднім джерелом отримання «брудних» коштів є тіньова економіка. Він включає три сегменти:

- «неофіційний» («неформальний», «сірий»);
- «підпільний » («кримінальний», «чорний»);
- фіктивна економіка.

«Неофіційна» економіка — легальні, не заборонені законом види економічної діяльності, в рамках яких здійснюється виробництво товарів і послуг, не врахованих офіційною статистикою, приховування цієї діяльності від податків. Така діяльність можлива практично в усіх галузях економіки. Основною причиною його виникнення є високий рівень оподаткування, який існує в економіці, як правило, дохід, отриманий від діяльності в цій правовій сфері, є додатковим, тимчасовим доходом.

Підпільна економіка – це, як правило, заборонені законом види економічної діяльності, такі як: незаконне виробництво та збут зброї, наркотиків, контрабанда, рекет, крадіжки, бандитизм, а також незаконні види діяльності, наприклад, практикуючі лікарі без дозволу, ліцензія, нелегальний гральний бізнес, проституція тощо.

До «фіктивної» економіки відносяться хабарництво та всі види шахрайства, пов'язані з отриманням і переказом грошей; сюди ж відноситься діяльність, спрямована на отримання суб'єктами господарювання необґрунтованого прибутку та різного роду вигод на основі організованих корупційних зв'язків. Основною причиною виникнення такого сектору економіки є прагнення суб'єктів господарювання отримати певні вигоди від використання свого службового становища [7, с. 64].

Є багато визначень поняття «відмивання грошей», основні з них наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Основні підходи до визначення поняття «відмивання грошей»

№	Автор	Поняття
1	Антипов В. І.	Відмивання грошей – це легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом. Щоб приховати справжнє походження «брудних» грошей, використовуються різні схеми, але одне завжди незмінно: вони завжди «відмивають» доходи, отримані в результаті злочину, наприклад, торгівлі наркотиками, ухилення від податків або корупції

Продовження таблиці 1.1

№	Автор	Поняття
2	Грицяк І. А.	Відмивання грошей — це виведення з тіні грошей, отриманих злочинним шляхом, з метою їх публічного та законного використання
3	Гончаров В. О.	«Відмивання» грошей — це операція, під час якої походження та призначення грошового платежу приховуються
4	Дідківська Л. І.	«Відмивання грошей» — це перетворення або «очищення» майна, одержаного внаслідок серйозного злочину, з метою приховати джерело його походження. Слід зазначити, що процес відмивання «брудних» грошей становить загрозу для загального економічного розвитку територій і країн, які відмовляються від жорсткого контролю за цим видом міжнародної злочинної діяльності.

Джерело: [2, 11, 12, 16].

Що стосується каналів походження «брудних» грошей, то в світовій практиці виділяють такі основні генератори грошових потоків, таблиця 1.2.

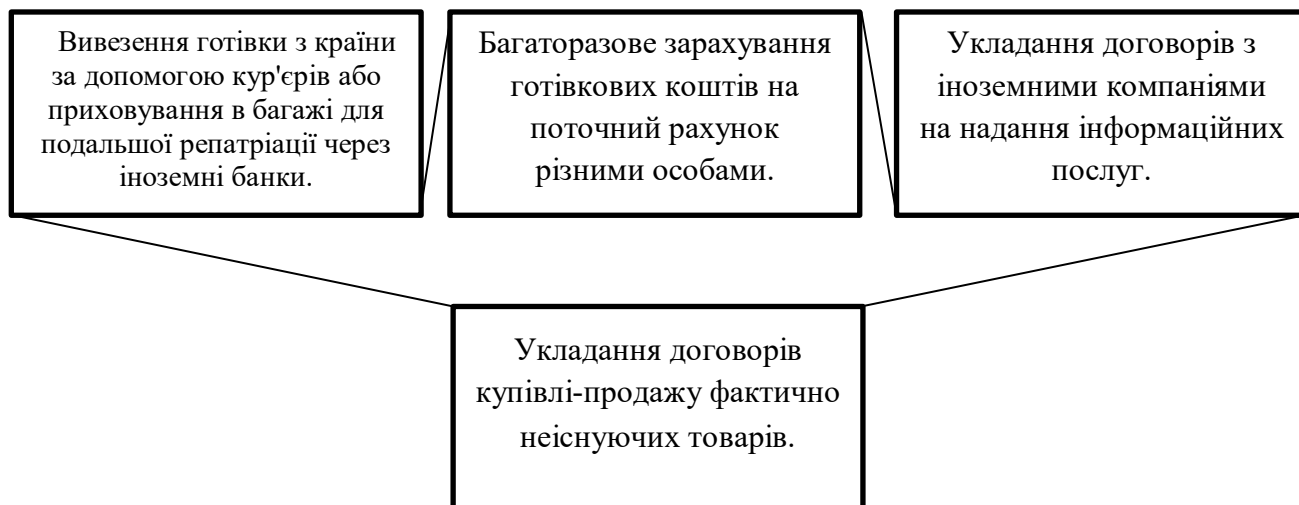
Таблиця 1.2 – Основні генератори грошових потоків

№	Генератор	Характеристика
1	Організовані злочинні групи	Легалізація коштів, отриманих в результаті торгівлі наркотиками, а також іншої злочинної діяльності
2	Терористичні групи	Використання системи відмивання «брудних» грошей для отримання коштів для закупівлі озброєння та техніки для ведення військових дій;
3	Корупціонери	Отримання «брудних» грошей у вигляді хабарів, кошти державних соціальних фондів, а також привласнені кредити міжнародних фінансових установ, отримані в рамках фінансової допомоги.

Джерело: [10, с. 78]

Що стосується основних способів відмивання брудних грошей, то

можна виділити наступні, рис. 1.1.

Рис. 1.1 – Способи відмивання брудних грошей

Джерело: складено автором

«Структуризація» — це штучний поділ фінансової операції на кілька одиниць із невеликими сумами. При цьому кошти перераховуються не тільки за допомогою банківських установ, а й за допомогою поштових відділень, ломбардів і т. д. У підсумку кошти накопичуються на одному або декількох рахунках, з яких на цілком законних підставах перераховуються в банк в іншій країні.

Фіктивні компанії - державна реєстрація таких компаній зазвичай відбувається за підробленими або втраченими паспортами, потім на базі зареєстрованої компанії відкривається банківський рахунок, де накопичуються кошти, які згодом перераховуються на рахунок іншої компанії, або надходять готівкою [10, с. 84].

Альтернативні банківські системи «відмивають» кошти в так званому «золотому трикутнику» (Таїланд, Бірма, Лаос), гроші проходять через складний ланцюжок осіб, які ведуть цей вид бізнесу з покоління в покоління. Така схема називається хавала, при використанні такої схеми кошти взагалі не потрапляють в банківську систему, а тому їх неможливо відстежити.

Схему *fiе chіen*, яка існує в Китаї, іноді називають «системою банкнот», тобто клієнт дає гроші «банкіру», в обмін на що він отримує квитанцію, яку він може обміняти в іншого «банкіра».

Псевдоперестраховування - це передача неіснуючих ризиків перестраховикам.

Для оцінки масштабів відмивання «брудних» грошей розроблено кілька підходів.

Одним із них є так званий «палермський» підхід (італійський метод), який ґрунтується на порівнянні суми задекларованого доходу з фактичною кількістю придбаних товарів і оплачених послуг у масштабі країни чи регіону, а також за особи. Його також називають методом аналізу грошових потоків. Цей метод вважається досить точним, оскільки він не обмежується підрахунком лише незаконних доходів, які виникають в результаті контрабанди та наркобізнесу. Він дає змогу з різним ступенем точності встановити верхню межу обсягу відмивання «брудних» грошей. Його суть полягає в аналізі явища так званого надлишку готівки в окремих регіонах країни або в окремих банках [28, с. 56].

Інший, так званий монетаристський підхід, базується на припущенні, що в тіньовій економіці платежі та розрахунки здійснюються переважно готівкою. Тому основна увага приділяється аналізу співвідношення обсягу готівкових коштів і банківських вкладів до запитання, частки банкнот великих номіналів у загальному обсязі грошового обігу, а також зміни частки готівки коштів у загальному обсязі грошового обігу.

Іншим підходом визнається метод, який безпосередньо базується на аналізі банківської статистики, зокрема, на вивченні даних, пов'язаних з переміщенням капіталу, а також платіжних балансів окремих країн.

Проблема тінізації економічних відносин актуальна для всіх без винятку країн світу. Більше того, на думку іноземних експертів, у глобальному масштабі ця проблема має тенденцію до загострення. За оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), за останні 5 років тінізація

економіки щорічно зростала на 6,2%, а загальне економічне зростання становило в середньому 3,5%. Ця негативна тенденція знаходиться в антагоністичному протиріччі з інтересами довгострокового соціально-економічного розвитку будь-якої країни.

Другої світової війни ініціативу в боротьбі з поширенням наркотиків, а разом з ним і з відмиванням «брудних» грошей, взяла в свої руки ООН. Першим кроком у вирішенні цієї проблеми вважається Єдина конвенція Організації Об'єднаних Націй про наркотичні засоби 1961 року, згодом доповнена Протоколом 1972 року. Доповненнями значно розширено перелік заборонених наркотичних засобів. Разом з опіумом і речовинами, отриманими з нього, до них потрапили синтетичні наркотичні речовини, а також вироби з кокаїну та індійської коноплі. Наступним кроком стало прийняття в 1971 році Конвенції ООН про психотропні засоби, яка значно розширила сферу міжнародного контролю над великим переліком синтетичних наркотиків. Цей документ ратифікували понад 140 держав. Але з розвитком кримінального бізнесу в 1988 році ООН прийняла Віденську конвенцію, яка проголосила «відмивання» міжнародним злочином (цю конвенцію Україна ратифікувала 27 листопада 1991 року). Окрім визнання відмивання грошей міжнародним злочином, ця конвенція вимагала від країн, які її ратифікували, включити до свого законодавства статті про видачу винних у такому злочині, а також про конфіскацію майна злочинців [3, с. 56].

Іншим міжнародним документом, який регулює питання «відмивання грошей», є «Конвенція про відмивання грошей, виявлення, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом», підписана в Страсбурзі 18 листопада 1990 р. Цей документ був підготовлений Комітетом експертів Ради Європи та містить 44 статті, які є обов'язковими для держав, які підписали та ратифікували цю Конвенцію. Правовики вважають цю угоду найповнішим переліком наказів і правил, який охоплює всі етапи процесу — від початку розслідування до винесення вироку та конфіскації «брудних» грошей.

З метою реалізації положень відповідних конвенцій у структурі ООН створено відповідні підрозділи. СІСР — Центр боротьби з міжнародною злочинністю. Це підрозділ ООН, заснований у 1997 році і відповідальний за боротьбу зі злочинністю та її запобігання, а також за реформу кримінального права. Особливу увагу Центр приділяє боротьбі з транснаціональною злочинністю, корупцією та незаконним розповсюдженням наркотиків, а також допомозі різним країнам у ратифікації Конвенції про боротьбу з міжнародною злочинністю.

УКДПП — Управління з контролю за наркотиками та протидії злочинності. Це також підрозділ ООН, центральний офіс якого знаходиться у Відні. Його основні завдання випливають із назви — це боротьба з незаконним розповсюдженням наркотиків та організованою злочинністю, а також відмиванням грошей, отриманих від цих злочинів. Через цей підрозділ ООН допомагає країнам-членам прийняти законодавство про боротьбу з відмиванням грошей, а також розвивати та підтримувати структури, які борються з цим. За допомогою різних програм OBSSR відстежує та аналізує проблеми, пов'язані з відмиванням грошей, а також виступає посередником між ООН та іншими міжнародними організаціями.

CJIN — це мережа кримінально-правової інформації, яка надає важливу базу даних посилань на Інтернет-сайти, пов'язані з кримінальним правом. Це також підрозділ ООН [29, с. 63].

Для боротьби зі злочинністю також створені міжнародні організації, які тісно співпрацюють з ООН. FORAC є підрозділом Генерального секретаріату Інтерполу, який займається боротьбою з відмиванням грошей.

FINCEN — це Відділ боротьби з фінансовими злочинами Міністерства фінансів США, створений у 1990 році для вивчення, аналізу та поширення інформації про фінансові злочини, особливо інформації про відмивання грошей, пов'язане з торгівлею наркотиками.

Отже, «відмивання» грошей — це операція, в процесі якої приховується походження та призначення грошового платежу. «Відмивання грошей» — це

перетворення або «очищення» майна, одержаного внаслідок серйозного злочину, з метою приховати джерело його походження. Слід зазначити, що процес відмивання «брудних» грошей становить загрозу для загального економічного розвитку територій і країн, які відмовляються від жорсткого контролю за цим видом міжнародної злочинної діяльності.

1.2 Ключові напрями протидії відмиванню грошей

Напрями протидії відмиванню грошей дуже важливі, в даному пункті ми розглянемо історію та характеристику ключових напрямів протидії відмиванню грошей.

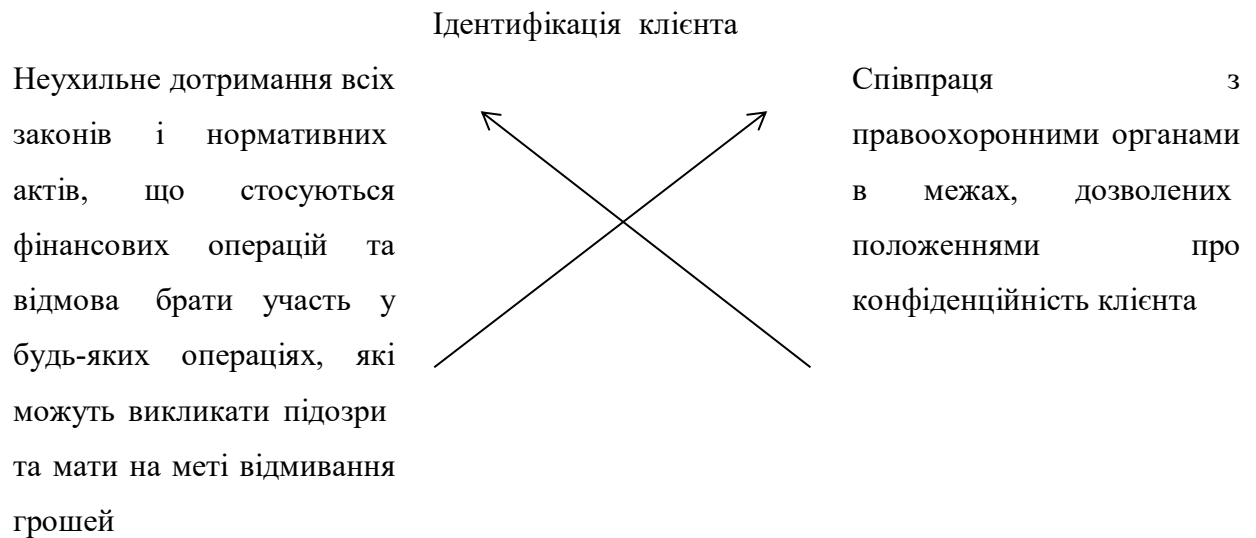
Перші документи у сфері боротьби з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом, датуються 1988 роком. У грудні 1988 року в Базелі глави центральних банків «Великої сімки» прийняли Декларацію про принципи, серед яких і питання відмивання грошей з кримінального бізнесу. Зокрема, у документі зазначається, що довіра суспільства до банків може бути підірвана їхніми зв'язками зі злочинцями. Крім того, визначено принципи, якими слід керуватися у боротьбі з відмиванням грошей через банківську систему, серед яких, рис. 1.2.

Ще одним документом є Конвенція ООН «Про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин» (Віденська конвенція), прийнята 20 грудня 1988 р. В СРСР Віденська конвенція була ратифікована 9 жовтня 1990 р. і набула чинності 1990 р. 17 квітня 1991 р. [25].

Конвенція має особливе значення, оскільки вона є обов'язковим документом міжнародно-правового характеру для країн, що приєднуються. Він передбачає зобов'язання держав-учасниць вживати заходів, які дозволяють їхнім компетентним органам ідентифікувати, виявляти, заморожувати або накладати арешт на доходи, отримані від незаконного обігу наркотичних

засобів і психотропних речовин, з метою їх подальшої конфіскації.

Принципи боротьби з відмиванням грошей через банківську систему розглянуто в рис.1.2.

Рис. 1.2 – Принципи у боротьбі з відмиванням грошей через банківську систему

Джерело: складено автором

Положення Віденської конвенції формують питання відповідальності за перетворення або передачу майна, приховування справжнього характеру, джерел отримання майна, доходів, одержаних внаслідок незаконного обігу наркотиків; наполягати на важливості застосування заходів конфіскації. У зв'язку з цим вважається, що саме Віденська конвенція започаткувала формування міжнародно-правової бази у сфері протидії легалізації злочинних доходів.

Проте реальні основи у сфері боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, були закладені Конвенцією Ради Європи про «відмивання», пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, прийнятою 8 листопада 1990 р.

Як зазначив вчений Кальман О., що Конвенція є перш за все

доктринальним, міжнародно-правовим та кримінально-політичним документом регіонального рівня для держав-членів Ради Європи, з одного боку, вона базується на відповідних джерелах міжнародного кримінального права (договорах, конвенціях), угоди та інші акти ООН та її інститутів), з іншого боку, впливає на багатосторонні відносини держав у рамках інших регіональних об'єднань (наприклад, СНД), на міждержавні відносини та на реалізацію державної політики на національному рівні. Звертає на себе увагу і «модельність» Конвенції, яка формує фундаментальні підходи до протидії легалізації злочинних доходів [26, с. 55].

Ці підходи стосуються кількох напрямків:

- визначення понять;
- розроблення законодавчих заходів щодо протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом;
- формування додаткових вимог до банківських та інших фінансових установ, які здійснюють операції з фінансовими ресурсами, майном, майновими правами;
- забезпечення міжнародного співробітництва у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Так, у ст. 1 Конвенції пропонує використовувати такі терміни, як «дохід», «майно», «знаряддя», «конфіскація» та «основний злочин».

Європейська конвенція 1990 р. відіграла велику роль в ініціюванні розробки відповідних правових заходів у законодавстві багатьох держав, які у своїй більшості позитивно сприйняли керівні положення зазначеної Конвенції.

При цьому національні законодавці по-різному формулювали правові норми, що пояснюється як особливостями правової ідеології, так і певними кон'юнктурними міркуваннями економічного та політичного характеру. З точки зору змісту правових норм виділяють три підходи: широкий, обмежувальний і вузький [35, с. 19].

Прикладом широкого підходу може бути концепція легалізації, запропонована Модельним законом «Про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних незаконним шляхом», представленим Постійною комісією Міжпарламентської асамблеї держав-членів Співдружність Незалежних Держав: «легалізація (відмивання) доходів, одержаних незаконним шляхом - умисне вчинення дій, спрямованих на надання вигляду законності використанню або розпорядженню доходами, одержаними завідомо незаконним шляхом. Доходами, отриманими завідомо незаконним шляхом, є фінансові кошти в національній або іноземній валюті, рухоме та нерухоме майно, майнові права, об'єкти інтелектуальної власності, інші об'єкти цивільних прав, одержані внаслідок умисних дій, що суперечать вимогам законодавства держави [35, с. 20].

Так, на європейському рівні координація зусиль у боротьбі з відмиванням «брудних» грошей знайшла відображення в Конвенції Ради Європи про «відмивання грошей, виявлення, арешт та конфіскацію коштів, одержаних злочинним шляхом» (Страсбург, 8 січня 1990 р.), а також у схваленій Радою ЄС Директиві щодо запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей (Директива № 91/3081СЄЕ від 14 лютого 1991 р.).

Згадана Директива ЄС встановлює поширення положень протидії відмиванню грошей не лише на доходи від наркобізнесу, а й на тероризм та інші види організованої злочинності.

Держави ЄС прийняли Заключну декларацію Паризької конференції парламентів ЄС з боротьби з відмиванням грошей від 8 лютого 2002 року, в якій одним із визначальних положень є санкції проти країн, які не співпрацюють у сфері боротьби з відмиванням грошей.

Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН у рамках Глобальної програми ООН проти відмивання грошей на 1997-1999 рр. у червні 1998 р. прийняла Політичну декларацію та План дій щодо боротьби з відмиванням грошей, в яких визначено, що держави, які ще не прийняли відповідні заходи

повинні до 2003 р. привести національне законодавство щодо протидії відмиванню коштів у відповідність до міжнародно-правових норм [7, с. 64].

Визначення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, наведено у Віденській конвенції ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин від 19 грудня 1988 року.

Відповідно до ст. 3 цієї Конвенції легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинною діяльністю, існує декілька форм легалізації, які зазначені в таблиці 1.3.

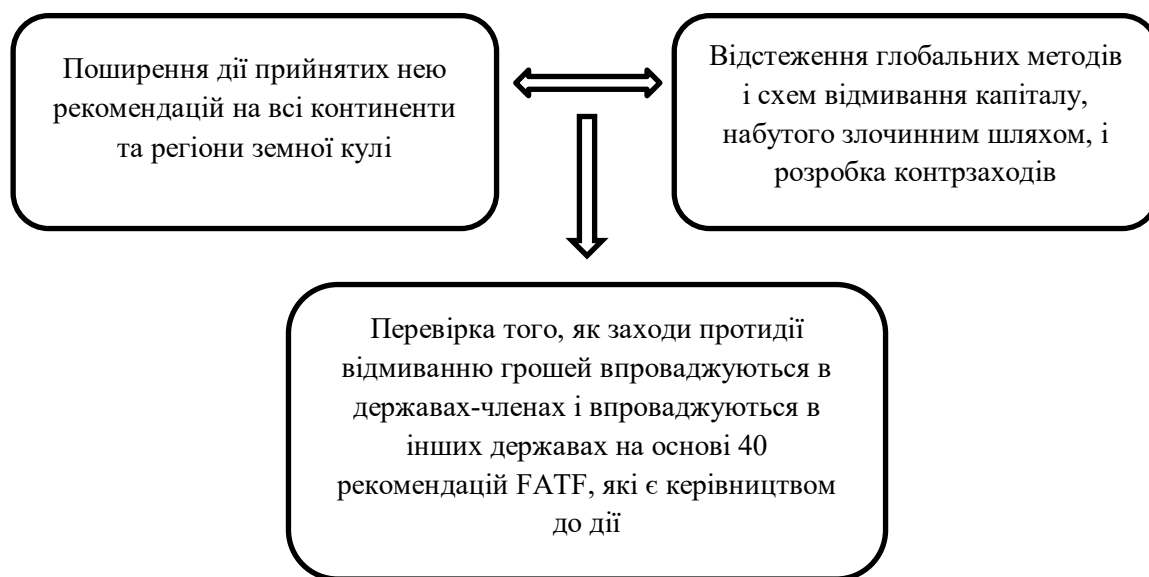
Таблиця 1.3 - Визначення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинною діяльністю

№	Назва	Характеристика
1	«Перетворення» або передача майна	Майно було отримано внаслідок будь-якого правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з обігом наркотиків, або внаслідок участі в такому злочині чи правопорушеннях з метою приховання чи приховування незаконного походження майна або з метою сприяння будь-якій особі, причетній до вчинення такого правопорушення або правопорушень, щоб вона могла уникнути відповідальності за свої дії
2	Приховування справжнього характеру	Джерела походження, місцезнаходження, способу розпорядження, переміщення, справжніх прав щодо майна або права власності на нього, якщо відомо, що таке майно одержане внаслідок злочину або правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, або внаслідок участі в такому правопорушенні чи правопорушеннях
3	Придбання, володіння чи користування майном	На момент набуття відомо, що таке майно одержане внаслідок вчинення правопорушення або внаслідок участі в такому правопорушенні чи правопорушеннях
4	Участь, співучасть або вступ у злочинну змову	Змова з метою вчинення будь-якого з перерахованих вище злочинів або правопорушень, замах на таке або правопорушення, а також пособництво, підбурювання, пособництво чи підбурювання до їх вчинення.

Джерело: [8, с. 35]

FATF — це міжурядовий орган, метою якого є розробка та впровадження міжнародних заходів і стандартів боротьби з відмиванням грошей. FATF здійснює моніторинг процесів впровадження таких заходів, вивчає методи та методи відмивання грошей, розробляє профілактичні та запобіжні заходи, сприяє впровадженню у всьому світі стандартів протидії відмиванню коштів. Виконуючи ці функції, FATF плідно співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, діяльність яких також спрямована на боротьбу з відмиванням «брудних» грошей.

Спочатку пріоритетом FATF була боротьба з відмиванням грошей, одержаних наркотиками. Насьогодні діяльність FATF розширена та включає три основні напрями, рис. 1.3.

Рис. 1.3 – Ключові напрями протидії відмиванню грошей FATF

Джерело: складено автором

Ключовим документом FATF є рекомендації, які представлені у вигляді річних звітів організації.

Відповідно до звіту критерії можна розділити на такі групи [20]:

- визнання державами відмивання грошей злочином;

- встановлення кримінальної відповідальності за такі протиправні дії, а також за неповідомлення про них;
- конфіскація доходів, одержаних злочинним шляхом, а також сприяння іншим країнам у конфіскації таких доходів;
- створення спеціального органу фінансового контролю за сумнівними фінансовими операціями (так звана фінансова розвідка);
- запровадження обов'язкових вимог для всіх фінансових організацій щодо ідентифікації їхніх клієнтів, виявлення, обліку та повідомлення спеціального органу про сумнівні фінансові операції;
- звільнення від кримінальної відповідальності осіб за умови подання до контролюючого органу інформації про сумнівні фінансові операції;
- співпраця з відповідними міжнародними органами та організаціями у боротьбі з відмиванням грошей, включаючи екстрадицію злочинців.

Одним із напрямків діяльності FATF є визначення так званих країн і територій, що не співпрацюють, і складання їх списку, який називають «чорним списком». Хоча включення країни до «чорного списку» не тягне за собою застосування санкцій міжнародним співтовариством, воно свідчить про ступінь довіри до неї з боку іноземних інвесторів. Включення або виключення з цього списку країн відбувається на засіданнях FATF відповідно до певних критеріїв, визначених цією організацією в 2000 році та згрупованих у чотири групи, які наведені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 - Основні групи критеріїв попадання до «чорного списку»
FATF

№	Критерій	Характеристика
1	«Прогалини» у фінансовому регулюванні	Можливість здійснювати операції в платіжних системах без відповідного авторизації – тобто неможливість встановити походження коштів
2	Інші перешкоди законодавчого характеру	Відсутність можливості встановити особу власника компанії
3	Перешкоди для міжнародної співпраці	Законодавча заборона надавати інформацію міжнародним організаціям, які займаються боротьбою з відмиванням грошей, щодо певних операцій
4	Неадекватність заходів з протидії відмиванню доходів	Відсутність або недостатня кваліфікація персоналу, хабарництво.

Джерело: [20]

З огляду на актуальність проблем, пов'язаних з відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом, на зустрічі лідерів країн «Великої сімки» в Парижі в 1989 р. була створена Група з розробки фінансових заходів для боротьби з відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом. створені фонди (далі – FATF).

Головним завданням FATF є забезпечення прийняття всіма фінансовими центрами міжнародних стандартів у сфері запобігання, виявлення та переслідування відмивання грошей. Для виконання цього завдання FATF розробила «Сорок рекомендацій», які є міжнародними стандартами та становлять основну структуру заходів протидії відмиванню грошей, що застосовуються на глобальному рівні. Сорок рекомендацій визначають загальні принципи дій, які мають бути відображені в національному законодавстві країн з таких питань: кримінальна відповідальність, здійснення правосуддя, застосування заходів адміністративного та цивільного примусу, діяльність фінансової системи, питання міжнародного співробітництва тощо.

Вони наголошують на необхідності посилення національних правових дій, спрямованих на боротьбу з відмиванням грошей, підвищення ролі фінансово-банківської системи в цьому питанні та розширення міжнародного співробітництва. Незважаючи на те, що рекомендації не є обов'язковою міжнародною конвенцією, багато країн світу зобов'язалися дотримуватися державних правил боротьби з відмиванням грошей.

FATF надає першочергового значення аналізу глобальних фінансових потоків, діяльності банківської та фінансової систем і методів відмивання грошей, прагнучи виявити слабкі місця в боротьбі з цим явищем. Зазначений орган постійно моніторить та аналізує як стан боротьби країн-учасниць FATF з відмиванням грошей, так і процеси приведення законодавства окремих країн у відповідність до рекомендацій FATF, які висловилися на підтримку глобальної боротьби з «брудними» грошима [11, с. 17].

У разі отримання негативних висновків за результатами такого аналізу FATF має право застосувати певні заходи впливу, які можуть виражатися у направленні окремої країни попереджень, внесенні країни до «чорного списку» (список) країн, які не співпрацюють з FATF у боротьбі з відмиванням грошей), аж до застосування рекомендацій щодо обмеження співпраці з країнами-порушниками. Наслідком застосування таких санкцій може бути обмеження та призупинення розрахунків, блокування коштів на кореспондентських рахунках і рахунках підприємств, закриття цих рахунків тощо [11, с. 18].

Таким чином, увесь світ зійшовся на думці, що боротьба з відмиванням грошей є справою виняткової важливості. Державна політика країн спрямована на розробку та прийняття відповідних законів і підзаконних актів, директив міжнародних економічних співтовариств; провідними світовими банками встановлюються спеціальні правила, а органами виконавчої влади запроваджуються відповідні системи контролю, надаються рекомендації щодо конкретних шляхів боротьби з цим явищем тощо.

Рекомендації FATF, як один із основних документів, яким керуються

країни та фінансові установи в усьому світі під час впровадження заходів із запобігання відмиванню грошей, вимагають наступного:

- визначення країнами переліку та особливостей операцій, пов'язаних з легалізацією коштів, одержаних злочинним шляхом, з урахуванням принципів, зазначених у рекомендаціях;
- впровадження правил ідентифікації клієнтів та моніторингу інформації;
- створення в країнах уповноважених органів, відповідальних за боротьбу з легалізацією «брудних» коштів;
- тісна співпраця фінансових установ з компетентними органами щодо запобігання відмиванню коштів тощо.

Кожна країна, використовуючи зазначені рекомендації, розробляє та впроваджує власні державні механізми боротьби з легалізацією злочинних коштів.

У рекомендаціях Міністерства фінансів США пропонується ретельно розслідувати всі наявні факти щодо операцій на суми від 10 тисяч доларів США на предмет «підозри». Особливу обережність рекомендується дотримуватися щодо транзакцій і банківських відносин, якщо є сумніви щодо ідентифікації клієнтів, транзакцій, здійснених за участю третіх країн, тощо. За даними іноземних видань, великі банки США значно збільшили витрати на технології аналізу даних про грошові перекази для виявлення підозрілої діяльності. Загалом законодавство 33 штатів США визнає відмивання грошей кримінальним злочином. Багато з цих законів штатів віддзеркалюють, хоча й різною мірою, однакові чи схожі положення федеральних законів про боротьбу з відмиванням грошей, включаючи тривалі терміни ув'язнення за ці злочини (переважно від 10 до 20 років) і великі штрафи (наприклад, сума штрафу втричі перевищує вартість майна, що є об'єктом злочинної операції).

Чинне законодавство Італії зобов'язує банки та інші посередницькі структури вести детальну документацію валютних операцій резидентів, щоб

не пропустити спроби відмивання грошей. Закон Gamma Vasal (1990) встановив кримінальну відповідальність за операції з «відмивання» і вперше у світовій практиці дав визначення поняття «злочинна організація мафіозного типу». Кримінальний кодекс Італії передбачає покарання у вигляді позбавлення волі від 7 до 12 років і штрафу. Покарання може бути посилено, якщо ті самі дії вчинені службовими особами з використанням службового становища. Внаслідок змін законодавства 1990 року держава зобов'язана здійснювати моніторинг з метою виявлення та припинення спроб легалізації злочинних грошей. Система моніторингу передбачає, що переказ будь-якої суми за кордон супроводжується одночасним декларуванням доходів [31, с. 50].

В Іспанії Кримінальний кодекс (стаття 301) відносить відмивання грошей до розділу про хабарництво та подібні злочини. Сюди входять усі тяжкі злочини, за які передбачено позбавлення волі на строк понад три роки. Закон про відмивання грошей передбачає боротьбу з доходами, одержаними організованою злочинністю, тероризмом і торгівлею наркотиками.

У Великобританії відмивання грошей відноситься до тяжких злочинів, пов'язаних з торгівлею наркотиками, тероризмом, крадіжками і шахрайством, пограбуванням, вимаганням, незаконним використанням депозитів, шантажем. Для координації діяльності з «відмивання» кримінального капіталу в країні створено спеціалізовану Спільну робочу групу, до складу якої увійшли провідні діячі фінансового сектору економіки. Оперативну роботу проводить Національна служба фінансових розслідувань Великої Британії, до складу якої входить Бюро валютних розслідувань.

В основних нормативних документах, що стосуються цієї сфери (Керівництво для фінансових структур з боротьби з відмиванням грошей, Кримінальний кодекс Великої Британії та Положення про боротьбу з відмиванням грошей, видане в 1993 році), враховано вимоги та рекомендації Директиви ЄС з боротьбою з «відмиванням» капіталу. Також кримінальним злочином вважається бездіяльність фінансових установ, внаслідок якої стала

можливою легалізація незаконно отриманих коштів. Злочинними визнаються дії фізичних осіб, які сприяють комусь у «відмиванні» грошей шляхом їх приховування, зберігання або інвестування, а також якщо ці особи знають або підозрюють, що ці кошти є доходами, отриманими від тяжких злочинів. Покарання – 14 років позбавлення волі та штраф; за розголошення інформації злочинцю або третій особі - до 5 років; до 5 років за неповідомлення про операції з відмивання коштів, які стали відомі особі.

В Ірландії Закон про кримінальне право 1994 року вимагає від усіх фінансових установ вимагати від нових клієнтів, які здійснюють великі операції, документальне підтвердження походження грошей [32, с. 86].

Стратегія банків Кіпру заснована на принципі «знай свого клієнта» і спрямована на виявлення осіб, які мають кілька довірчих рахунків, несумісних з формою їх бізнесу, або рахунки, які отримують депозити від значної кількості різних приватних одержувачів, а також ті клієнти, яким навіть на не вигідних умовах намагаються відкрити рахунок на велику суму. Відповідно до цієї стратегії банкіри повинні знати походження коштів, історію всіх відкритих у банку рахунків, частоту звернень клієнта до банку.

Законодавство Греції передбачає ідентифікацію клієнтів у разі укладання договорів, відкриття рахунків, найму сейфів, кредитування під заставу; водночас страхові операції на невеликі суми та строки та пов'язані з пенсійним страхуванням не потребують ідентифікації.

В Австрії - єдиній країні в Євросоюзі, яка дозволила анонімні банківські рахунки - під тиском FATF була розроблена програма їх поступового скасування. Зокрема, Кримінальний кодекс Австрії оголошує злочином відмивання всіх активів, отриманих від вчинення тяжких злочинів, які передбачають позбавлення волі на строк понад три роки.

Фінансові органи Бельгії, суворо контролюючи рух грошей, обов'язково перевіряють усі операції на суму понад 10 тисяч євро. Спеціальний закон про відмивання грошей від 11 січня 1993 року включає тероризм, організовану злочинність, торгівлю наркотиками, торгівлю зброєю, використання підпільної

праці, торгівлю людьми, проституцію, незаконне використання гормонів у тварин, торгівлю людськими органами, податкове шахрайство, яке порушує фінансові інтереси Європейського співтовариства, корупція, нетипові інвестиції, фальшиве банкрутство. Відповідно до королівського указу від 11 червня 1993 року під егідою міністерств фінансів і юстиції була створена спеціальна структура - «Сектор обробки фінансової інформації» (STIF). Цей орган із залученням відповідних експертів аналізує заяви банків, бірж та інших фінансових установ про підозрілі операції, використовує інформацію поліції, митниці та інших державних органів [32, с. 88].

Відповідно до закону Литви «Про запобігання відмиванню грошей» 1998 року банки та інші кредитні установи, страхові компанії, митниці, пошта, нотаріуси, ломбарди, спеціальні служби країни надають податковій поліції інформацію про осіб, підозрюваних у грошових відмиваннях, за всіма операціями на суму понад 50 тис. літів (16,9 тис. доларів США), а також про обмін валюти на суму понад 10 тис. літів (3,4 тис. доларів США). Закон 1997 року «Про запобігання легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом», прийнятий Сеймом Литви, містить ознаки, за якими виявляються злочинні кошти, і перелік фінансових операцій, які підлягають особливому контролю, а також визначає мінімальну суму, починаючи з якої обов'язкова ідентифікація клієнта - 10 тис. літ (17,7 тис. доларів США).

Польські банкіри в першу чергу відслідковують операції з великими сумами готівки (особливо, якщо аналогічні суми раніше не надходили на рахунок), надходження великих переказів із країн, відомих як виробники наркотиків або підозрюваних у причетності до тероризму, тощо. Підвищена увага приділяється клієнтам, які мають значні суми на рахунках у кількох банках і переказують їх до третіх країн [33, с. 91].

Відповідно до закону, прийнятого у Франції в 1996 році, кошти, отримані в результаті злочинної діяльності, вважаються незаконними, а всі операції з ними — «відмиванням брудних» грошей, що є кримінальним злочином. Таким чином уряд країни підтвердив своє бажання на фінансово-

банківському рівні сприяти боротьбі з наркобізнесом, організованою злочинністю, податковим шахрайством та порушеннями митних правил. У Франції також розглядається питання поширення поняття «брудних » грошей на кошти від діяльності міжнародних злочинних організацій.

Директива Європейського Союзу від 19 червня 1991 року визначила, що вимоги щодо ідентифікації клієнта поширюються також на будь-які операції на суми, що перевищують ліміт, встановлений законодавством певної країни. Зазначимо, що в міжнародній практиці ліміт встановлюється в середньому від суми 10 тис. доларів США.

У більшості країн відмивання грошей визнається злочином, що тягне за собою кримінальну відповідальність. Цей момент чітко прописаний у законодавстві багатьох країн.

В Україні обов'язковому фінансовому моніторингу підлягають фінансові операції, сума яких дорівнює або перевищує 150 тисяч гривень та мають одну або декілька ознак, визначених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Доходи, отримані злочинним шляхом ». Крім того, відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», українські банки зобов'язані ідентифікувати клієнтів, які здійснюють готівкові операції без відкриття рахунку на суму, що перевищує в еквіваленті 150 тисяч гривень [2, с. 164].

В Україні відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, передбачена Кримінальним кодексом України і карається позбавленням волі на строк від 3 до 15 років з конфіскацією майна, застосуванням додаткових санкцій тощо.

Так, в Україні відповідальність за легалізацію злочинних коштів та неповідомлення чи незаконне розголошення інформації про осіб, які здійснюють сумнівні (підозрілі) операції, є однією з найсуворіших у світі [2, с. 164-169].

Отже, результати дослідження дають змогу виокремити певний перелік

рекомендацій державним органам щодо протидії відмиванню коштів на основі міжнародного співробітництва: необхідно вдосконалити державні реєстри перевіреної інформації про фактичну власність усіх юридичних осіб, усіх банків, повинен знати справжнього фактичного власника (власників) будь-якого рахунку у вашій фінансовій установі; органи державної влади повинні прийняти та повністю виконувати всі Рекомендації щодо боротьби з відмиванням грошей (FATF); транснаціональним компаніям доцільно публічно оприлюднювати свої доходи, прибутки, збитки, продажі, сплачені податки, дочірні компанії та кількість персоналу в кожній країні; митні органи повинні належним чином перевіряти торгові операції; фінансові установи повинні мати належний контроль і процедури, застосовуючи сувору належну перевірку клієнтів і забезпечуючи високий ступінь прозорості транзакцій, що є критично важливим для боротьби з відмиванням грошей.

1.3 Методика дослідження ефективності боротьби з відмиванням грошей

Однією з найбільш актуальних проблем, пов'язаних зі здійсненням фінансового моніторингу, є проблема ефективності. Організація і функціонування ефективної системи фінансового моніторингу значною мірою визначає стан і результативність боротьби з відмиванням грошей, економічною злочинністю, розповсюдженням тіньового сектора, а отже – надійність кредитно-фінансової системи, інвестиційну привабливість країни, і в цілому – її економічну безпеку.

Аналіз основних положень наукових досліджень у сфері ефективності фінансового контролю формує уявлення про ефективність фінансового моніторингу як ступінь відповідності результатів функціонування системи фінансового моніторингу поставленій меті й витраченим при цьому ресурсам.

Оскільки метою національної системи фінансового моніторингу є запобігання та протидія використанню фінансового (зокрема банківського) сектора в процесах легалізації злочинних доходів та фінансування тероризму, отримаємо наступне визначення: ефективність фінансового моніторингу являє собою здатність національної системи фінансового моніторингу з найменшими витратами запобігати та протидіяти процесам легалізації злочинних доходів та фінансування тероризму.

Дослідження ефективності фінансового моніторингу є необхідним при забезпеченні фінансової безпеки держави та окремих її складових (зокрема, безпеки банківської системи). Слід зазначити, що забезпечення фінансової безпеки передбачає застосування комплексу заходів, адекватних виявленим загрозам. У свою чергу, оцінка ефективності застосування таких засобів даватиме можливість зробити висновок про рівень фінансової безпеки. Отже, на підставі аналізу ефективності фінансового моніторингу можна зробити висновок відносно ступеня захищеності національної фінансової системи від таких загроз, як легалізація доходів та фінансування тероризму [4, с. 50].

Визначення ефективності системи фінансового моніторингу відбувається в ході її оцінки. Аналіз досліджень науковців дозволяє визначити оцінку ефективності фінансового моніторингу як процес, під час якого суб'єкт оцінки характеризує функціонування системи фінансового моніторингу з метою встановлення відповідності певним критеріям оцінювання.

Конструювання інтегрального показника ефективності пропонуємо проводити з використанням лінійної математичної моделі інтегрального показника (метод зважених сум):

$$I = \sum_{i=1}^n a_i z_i, \sum a_i = 1, 0 \leq a_i, z_i \leq 1$$

(1.1),

де z_i – нормалізовані показники ефективності фінансового моніторингу;
 a_i – вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску i -го показника в інтегральний індекс.

Оскільки ефективність характеризується множиною ознак, то при упорядкуванні одиниць сукупності виникає необхідність агрегування усіх ознак множини. В даному випадку агрегування доцільно проводити за відповідними критеріями. Виходячи з цього, пропонуємо застосовувати метод зважених сум в два етапи: спочатку розрахуємо агреговані показники ефективності, а потім з урахуванням вагових коефіцієнтів агрегованих показників розрахуємо інтегральний індекс.

Таким чином, розрахунок інтегрального показника ефективності фінансового моніторингу передбачає наступні етапи, які висвітлені в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Розрахунок інтегрального показника ефективності фінансового моніторингу

Етап	Характеристика
Перший етап	Формування множини показників за відповідними критеріями (агрегованими показниками)
Другий етап	Нормалізація показників
Третій етап	Визначення вагових коефіцієнтів показників у межах кожного агрегованого показника
Четвертий етап	Розрахунок агрегованих показників ефективності методом зважених сум
П'ятий етап	Визначення вагових коефіцієнтів агрегованих показників
Шостий етап	Розрахунок інтегрального індексу ефективності.

Джерело: [4, с. 61]

В даному випадку слід зазначити, що нормалізацію агрегованих показників ефективності проводити не треба, оскільки їхні значення задовольнятимуть умову належності до інтервалу.

Виходячи із зазначеного вище трактування ефективності, основними її критеріями є результативність, доцільність та економічність. Поняття ефективності фінансового моніторингу тісно пов'язане з поняттям його результативності, оскільки кінцевий результат, тобто сукупність об'єктивних наслідків моніторингу, – це головний критерій визначення його ефективності. Висновок відносно результативності робиться після зіставлення результатів даного періоду та минулих періодів. Критерій доцільності полягає в тому, що функціонування системи фінансового моніторингу повинно запобігати та протидіяти використанню фінансової системи в процесі легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Крім того, витрати усіх ресурсів на функціонування системи фінансового моніторингу повинні бути якомога меншими, це твердження розкриває сутність критерію економічності.

Сформувавши систему критеріїв, наступним кроком оцінки ефективності є розробка показників, які давали б можливість зробити висновок про ефективність фінансового моніторингу за відповідним критерієм.

Оскільки організація національної системи фінансового моніторингу визначає стан та ефективність боротьби з відмиванням грошей та розповсюдженням тіньового сектора, то, на нашу думку, висновок щодо доцільності фінансового моніторингу можна зробити на основі таких показників, як: щорічні суми можливої легалізації кримінальних доходів у відсотках до ВВП; показники тінізації економіки [5, с. 11].

Підводячи підсумок, зазначимо, що ефективність фінансового моніторингу являє собою здатність національної системи фінансового моніторингу з найменшими витратами запобігати та протидіяти процесам легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Запропонована методика оцінки ефективності фінансового моніторингу передбачає визначення інтегрального показника методом зважених сум. При цьому процес оцінки включає такі етапи: формування множини показників за критеріями

(агрегованими показниками) доцільності, результативності та економічності; нормалізація показників; визначення вагових коефіцієнтів показників у межах кожного агрегованого показника; розрахунок агрегованих показників ефективності методом зважених сум; визначення вагових коефіцієнтів агрегованих показників; розрахунок інтегрального індексу ефективності.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ В ЄС

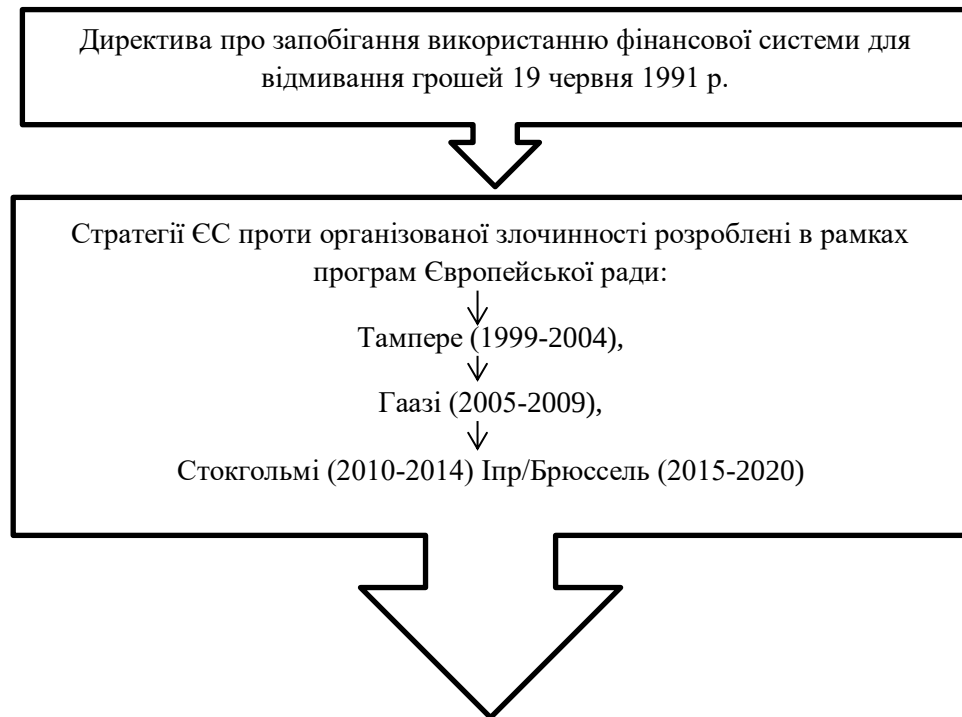
2.1 Еволюція підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей

Боротьба з легалізацією незаконних доходів в європейських країнах почалася ще до створення Європейського Союзу Європейським Співтовариством, Рада якого 19 червня 1991 року прийняла першу Директиву про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, активізувалась у Європейському Союзі з середини 1990 -х років у рамках Європейської політики кримінального правосуддя та зосереджена на розробці більш ефективної відповіді на транснаціональну організовану злочинність (далі – ТОЗ). Відтоді проблема ТОЗ розглядається на загальноєвропейському рівні та спирається на інституції ЄС. Стратегії ЄС проти організованої злочинності були розроблені в рамках програм Європейської ради, прийнятих у Тампере (1999 -2004), Гаазі (2005-2009), Стокгольмі (2010-2014) та Іпр/Брюссель (2015-2020). Правову основу політики ЄС щодо боротьби з організованою злочинністю також сформували через декілька договорів ЄС [18].

Еволюція підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей, рис. 2.1.

Лісабонський договір (2009) включив у статтю 83 (1) відмивання грошей як особливо серйозний транскордонний злочин, хоча він скасував структуру «трьох стовпів Європейського Союзу». Правова норма, що міститься в цій статті Договору про функціонування Європейського Союзу (TFEU), утворює правову базу для встановлення мінімальних правил у країнах-членах стосовно визначення кримінальних порушень і санкцій у галузях організованої

злочинності з транскордонним аспектом. До цієї злочинності відносяться такі явища, як тероризм, торгівля людьми та сексуальна експлуатація жінок і дітей, незаконна торгівля наркотиками, незаконна торгівля зброєю, відмивання грошей, корупція, підробка платіжних засобів, комп'ютерні злочини та організована злочинність. [21].

Рис. 2.1 – Еволюція підходів ЄС щодо протидії відмиванню грошей
Джерело: складено автором

У Директиві про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей, схваленій Радою ЄС 19 червня 1991 р., окремі положення Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Очевидна відмінність між Конвенцією та Директивою полягає не лише у значно більшій кількості положень преамбули Директиви, а й у їхніх істотних рисах цільового характеру, серед яких варто виділити застереження у випадку відсутності дій Співтовариства проти відмивання грошей, що може спонукати держави-члени (з метою захисту своїх фінансових систем) вживати заходів, які можуть стати несумісними з цілями завершення будівництва єдиного ринку. Європейське співтовариство

сприймало відмивання грошей як цілком реальну загрозу єдиному ринку, створеному на основі дотримання чотирьох свобод: вільного руху товарів, капіталу, людей і послуг.

Інше положення преамбули містило важливе розуміння того, що боротьба з відмиванням грошей може здійснюватися кримінально-правовими засобами в межах Співтовариства судовими та правоохоронними органами, як це передбачено Конвенцією ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин з цього питання. Конвенції про боротьбу з обігом наркотиків та більш узагальненої Конвенції Ради Європи (1990 р.) про відмивання грошей, розшук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, яка є більш загальною для всіх злочинних дій. При цьому враховувалося, що кримінально-правовий підхід не повинен бути єдиним засобом боротьби з відмиванням грошей, оскільки фінансова система почала відігравати ефективну роль [21].

Ця Директива стала першим правовим актом у Європейському Співтоваристві, який регулював боротьбу з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Оскільки в Директиві не було визначено характер, функції та повноваження компетентних органів, держави-члени залишилися вільними у правовому регулюванні для визначення таких органів у системі звітності, щоб краще відповідати конкретній правовій та соціально-політичній реальності внутрішніх справ. Це призвело до розвитку трьох моделей систем звітності в Європейському Співтоваристві: незалежна/адміністративна модель, коли фінансові установи повідомляють про підозри незалежному підрозділу або підрозділу, що базується в урядовому департаменті (наприклад, Міністерство фінансів); поліцейська модель, коли підозри передаються поліції/розвідувальному агентству (наприклад, NCIS у Великобританії); судова модель, де відповідальність покладається на прокуратуру. [18].

Різноманітність національних моделей шляхів і засобів протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, різний характер і правове регулювання діяльності кредитно -фінансових установ у кожній окремій країні

спричинили неоднаковий вплив на перешкоди у процесі співпраці. Щоб подолати такі перешкоди, у 2000 році країни-члени Європейського Союзу прийняли в рамках третьої складової «Співпраця поліції та кримінальне правосуддя» рішення про співпрацю між фінансовими розвідками. Суть цього рішення полягає в тому, щоб закликати кожен з держав-членів ЄС створити підрозділ фінансової розвідки, який повинен функціонувати відповідно до пропозиції, прийнятої в 1996 році спеціальною групою країн і міжнародних організацій під назвою «Егмонтська група», щоб запровадити такі підрозділи в країнах. Ця група є неформальним об'єднанням підрозділів фінансової розвідки (надалі – ОФР) світу, щоб забезпечити платформу для ефективної співпраці підрозділів у всьому світі з метою боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, а також для сприяння реалізації внутрішньої програми. Рішення в рамках третього рівня було спрямоване на активну підтримку обміну інформацією між національними ОФР (незалежно від їх характеру та статусу), оскільки їхня робота не повинна залежати від їх невід'ємного статусу (незалежно від того, чи є вони адміністративними, правоохоронними чи судовими).

Наступним правовим актом ЄС, спрямованим на протидію легалізації (відмивання) злочинних доходів, є спільна Директива Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу, прийнята 4 грудня 2001 р., яку ще називають другою Директивою. Як оновлена версія першої Директиви (1991), друга Директива, згідно з висновками Комісії та побажаннями, висловленими Європейським Парламентом і державами-членами, стала одним із основних європейських і міжнародних правових інструментів для боротьби з грошима прання. Він не лише відображає найкращий міжнародний досвід у цій сфері, але й встановлює високі стандарти захисту фінансового сектору та інших вразливих видів діяльності від шкідливих наслідків доходів від злочинної діяльності [17].

Важливе значення набуло положення другої Директиви щодо визначення поняття «відмивання грошей» на основі більш широкого переліку

злочинів, пов'язаних з відмиванням грошей або які є основою пов'язаних злочинних дій (раніше країни -члени боролися лише проти відмивання доходів, отриманих в результаті злочинної діяльності, пов'язаної з наркотиками). Такий підхід призвів до визнання легалізації (відмивання) грошей незаконною діяльністю, а участь у злочинній організації в країнах ЄС слід розуміти як злочин.

Країни-члени ЄС мають 18 місяців для імплементації другої Директиви, кінцевий термін виконання якої – 15 червня 2003 року.

Пропозиція Європейської Комісії у 2004 році щодо необхідності прийняття третьої Директиви була обґрунтована необхідністю оновлення законодавства ЄС відповідно до нових вимог Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), що стало результатом перегляду та опублікування 40 рекомендацій. Зміни були спрямовані, зокрема, на розширення кола правопорушень, забезпечення контролю за необхідністю ідентифікації клієнтів, які повинні її проходити за ознакою «ризик-сприйнятливість», та врахування в цьому контексті конкретних категорій осіб (наприклад ідентифікація політично значущих осіб) [17].

Результатом підтримки пропозиції Європейської Комісії стало схвалення 26 жовтня 2005 року спільної Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу «Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей і тероризму фінансування». Спільна (третя) директива поєднала положення про відмивання грошей і фінансування тероризму. Мета третьої Директиви полягала в тому, щоб скерувати країни-члени щодо дотримання міжнародних стандартів з конкретними посиланнями на загрозу тероризму, необхідність брати до уваги роботу FATF і необхідність змінити положення щодо ідентифікації клієнтів у світлі міжнародних подій. Низка змін включає кримінальні аспекти законодавства, пов'язані з Директивою. Як і в попередніх директивах, третя Директива підкреслює, що відмивання грошей заборонено. Також заборонено «фінансування тероризму». Визначення подібне, але не ідентичне

визначенню, яке міститься в Конвенції ООН 1999 року, а тероризм сформульовано відповідно до відповідного Рамкового рішення ЄС. Іншим доповненням, яке може мати кримінально-правові наслідки, є правове положення (стаття 27), яке містить заклик до держав-членів захищати працівників, які повідомляють про підозру у відмиванні грошей або фінансуванні тероризму, від погроз або ворожих дій.

Третя Директива також наказує державам-членам ЄС координувати дії з іншими заходами, вжитими в рамках інших міжнародних ініціатив, спрямованих на боротьбу з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, які здійснюються в міжнародному контексті. Заходи, вжиті виключно на національному рівні або навіть лише на рівні ЄС без міжнародної координації та співпраці, можуть мати дуже обмежені результати. Тому Союз взяв до уваги рекомендації FATF, яка, як уже зазначалося, є основною міжнародною інституцією у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. З метою імплементації напрацювань FATF у наднаціональне законодавство ЄС були внесені серйозні зміни щодо питань ідентифікації клієнта та належної перевірки (розділ II «Належна перевірка клієнта» Третьої Директиви), який включає щонайменше 15 статей. Спільна Директива Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року щодо запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів та фінансування тероризму є четвертою Директивою, яка відображає хронологію правового регулювання протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів у Європейському Союзі. Справа в тому, що в першій Директиві Ради (1991) наголос робився на відмиванні грошей, яке розглядалося як частина злочинів, пов'язаних з наркотиками, а зобов'язання покладалися виключно на фінансовий сектор. Друга Директива Європейського Парламенту та Ради (2001 р.) розширила сферу застосування першої Директиви з точки зору як злочинів, які охоплюються, так і діапазону охоплених професій і видів діяльності. Третя Директива Європейського Парламенту та Ради (2005) відобразила зміни, пов'язані з переглядом рекомендацій FATF у червні 2003

року. Результатом перегляду стали більш детальні вимоги FATF щодо ідентифікації та перевірки клієнтів, ситуації, коли вищий ризик відмивання грошей або фінансування тероризму може виправдати посилення заходів, а також ситуації, коли менший ризик може виправдати менш суворий контроль [19].

30 травня 2018 року Європейський Парламент і Рада ЄС схвалили спільну Директиву про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 щодо запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та внесення змін до Директив 2009/138. /ЄС та 2013/36 /ЄС. Метою цієї Директиви (П'ятої) є не тільки виявлення та розслідування відмивання грошей, а й запобігання його виникненню. Щоб не відставати від нових тенденцій, ЄС повинен вжити подальших заходів для забезпечення більшої прозорості фінансових операцій корпоративних та інших юридичних осіб, а також трастів і юридичних осіб зі структурою або функціями, подібними до трастів, щоб вдосконалення превентивної бази та більш ефективної боротьби з фінансуванням тероризму [19].

Таким чином, з 1991 року Європейський Союз прийняв п'ять директив, спрямованих на боротьбу з відмиванням грошей у своїх державах-членах. Розуміючи взаємозалежність між організованою злочинністю та тероризмом, а також той факт, що зв'язок між злочинними та терористичними групами створює все більшу загрозу безпеці ЄС, Європейського Парламенту та Ради, на основі комплексного підходу до боротьби з відмиванням грошей, постійно доповнювали директиви відповідними положеннями. Сьогодні ці нормативно-правові акти є в праві Європейського Союзу і є елементами досить потужної системи боротьби з цим злом у європейському та світовому масштабі.

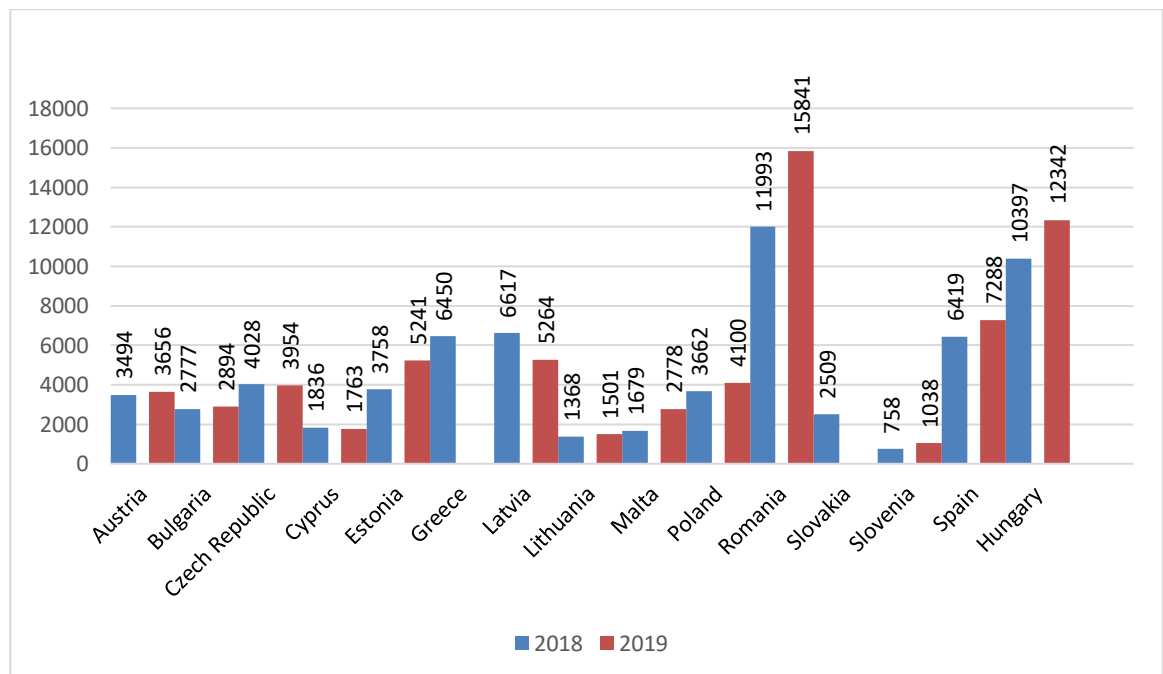
2.2 Сучасний стан боротьби з відмиванням грошей в країнах-членах ЄС

Європейський Союз мав намір створити нове агентство з боротьби з відмиванням грошей і запропонувати нові правила прозорості для переказів криптоактивів.

Згідно з попередніми документами Європейської комісії, Управління з боротьби з відмиванням грошей (AMLA), нове агентство ЄС, буде «центральним елементом» оновленої нормативно-правової бази, яка також залучатиме національні органи влади.

Європа опинилася під тиском, щоб посилити заходи боротьби з відмиванням грошей після того, як кілька країн розпочали розслідування щодо Danske Bank, включаючи підозрілі транзакції на суму понад 200 мільярдів євро, які пройшли через його крихітну естонську філію між 2007 і 2015 роками [20].

Також розглянемо динаміку кількості підозрілих транзакцій у європейських державах-членах у період з 2018 до 2019 року, рис. 2.2.

Рис. 2.2 – Динаміка кількості підозрілих транзакцій у європейських державах-членах у період з 2018 до 2019 року

Джерело: [37]

З даних країн три країни були проаналізовані, дві з найвищими темпами зростання (Нідерланди та Німеччина) і одна з найвищим спадом (Бельгія), щоб визначити причини цих змін. У Німеччині, за оцінками, показник зріс на 49% у 2019 році порівняно з 2018 роком, що лише підкреслює важливість ролі ПФР в аналізі, фільтрації та поширенні лише тих результатів, які містять конкретні ознаки підозри. Він також враховує необхідність загального розуміння пов'язаного ризику з боку всіх суб'єктів, залучених до запобігання та боротьби з відмиванням грошей, без уточнення факторів, які призвели до збільшення. Зазначається, що у 2019 році деякі кредитні установи вперше подали до ПФР Німеччини окремі ППО на тему «пральні самообслуговування». Ці звіти містили дуже велику кількість транзакцій,

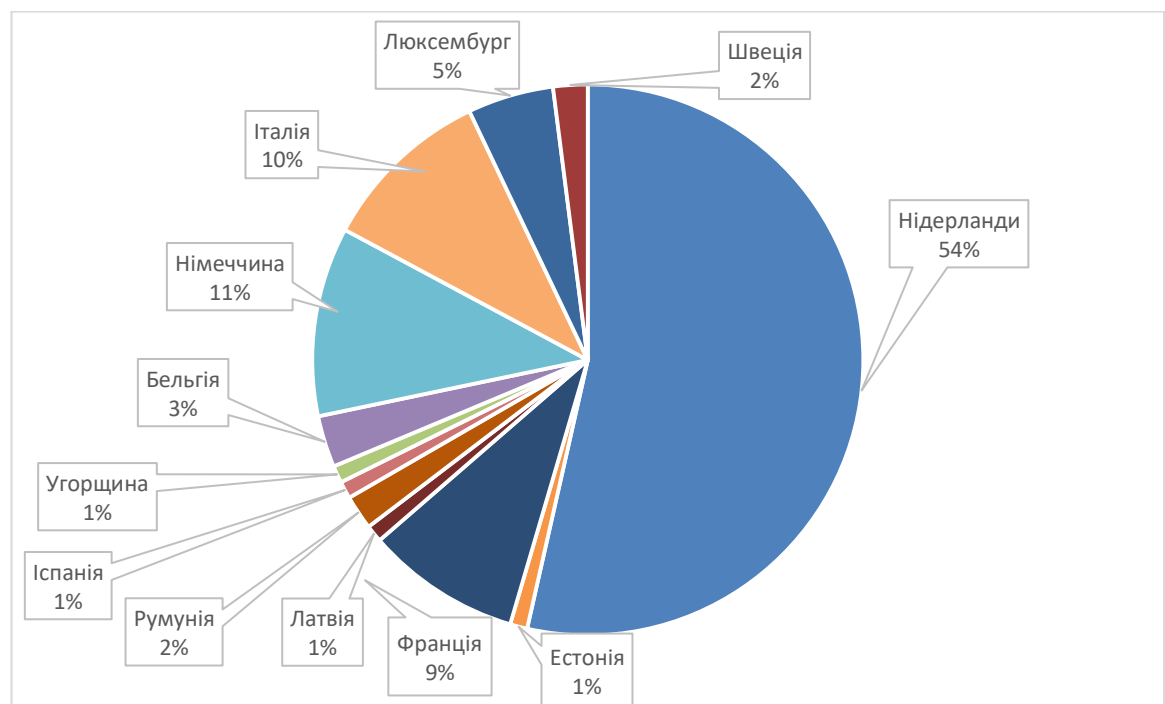
Нормативно-правова база у цій сфері, згадана в бельгійському звіті, є національним законом, виданим у 2017 році, до ухвалення Директиви ЄС 843/2018, тому різниця між кількістю STR з 2018 по 2019 рік не була пов'язана зі змінами в європейському законодавстві. Згідно зі звітом бельгійського STIF-CFI за 2019 рік, 25 991 звіт було отримано від відповідних установ, що становить значне зменшення на 22% порівняно з 2018 роком.

Особливим випадком є Нідерланди, де кількість незвичайних транзакцій різко зросла з 753 352 у 2018 році до 2 462 973 повідомлень у 2019 році. Це збільшення було зумовлене включенням нового критерію для повідомлення про підозри, показника для країн з високим ризиком. Таким чином, із загальної кількості незвичних транзакцій у 2019 році ПФР Нідерландів було повідомлено за цим показником. Усі ці транзакції було проаналізовано, в результаті виявлено 686 підозрілих операцій. Для забезпечення вищої кореляції між входом (повідомлення про незвичайні транзакції) та вихідним потоком (повідомлення про підозрілі транзакції за результатами аналізу) цей показник було змінено у 2019 році. Очікуваним ефектом було зменшення звітності про незвичні транзакції у 2020 році, зниження, зумовлене цією скоригованою цифрою.

В Європейському Союзі позиція країн, яка розглядається крізь призму

кількості отриманих у 2019 році від суб'єктів звітності сповіщень, наведена на рисунку 2.3.

Типологія визначення кількості підозрілих транзакцій, про які повідомляють держави-члени, варіюється та відрізняється від країни до країни (Cotoc et al. 2020), і ці відмінності між статистичними звітами, виявленими в 2018 році, збереглися до 2019 року. Таким чином, річні звіти містили лише нові операції у звітному році або як нові, так і старі операції (Болгарія), підозрілі операції за всіма видами злочинів або, зокрема, лише кількість операцій з відмивання грошей та фінансування тероризму, звіти на основі підозр також включають запити (Естонія), підозрілі транзакції чи підозрілу діяльність (Люксембург), отримані національні та іноземні звіти про підозрілі транзакції, як-от Бельгія та Литва, або лише СРТ від осіб, які мають національну відповідальність (Кіпр).

Рис. 2.3 – Позиція європейських ПФР щодо відсотка отриманих звітів про підозрілі операції (СПО)

Джерело: [37]

З 1 жовтня 2022 року оновлено «чорні списки» країн, які, на думку ЄС,

недостатньо роблять для боротьби з відмиванням грошей. Будь-які операції з банками чи компаніями з цих країн автоматично потрапляють у категорію «підозрілих». Зараз там знаходяться такі країни, як Співдружність Багамських Островів, Барбадос, Ботсвана, Гана, Ямайка, Камбоджа, Маврикій, Монголія, М'янма (Бірма), Нікарагуа, Панама та Зімбабве. Деякі країни раніше пообіцяли активніше боротися з цим явищем, тому ЄС виключив їх зі списку – йдеться про Боснію і Герцеговину, Гайану, Лаос, Ефіопію, Шрі-Ланку та Туніс [20].

Багато років Кіпр також вважався «головним винуватцем», де були зареєстровані сотні тисяч підставних компаній, які слугували для переведення брудних грошей в офшори, насамперед з Росії та України. Кіпр поступово відходить від цієї економічної моделі, не в останню чергу завдяки тиску з боку США, але не ЄС. Саме тиск Вашингтона змусив кіпрські банки закрити тисячі підозрілих рахунків.

2.3 Перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні за умов євроінтеграції

Навіть найідеальніша національна система боротьби з відмиванням грошей не буде ефективною за відсутності належної міжнародної співпраці. Важливість міжнародного співробітництва в цій сфері полягає в тому, що схеми відмивання грошей повною мірою використовують переваги відкритих кордонів і сучасної інтеграції фінансових ринків і водночас активно використовують відмінності в правових системах різних держав, щоб уникнути відповідальності. Міжнародне співробітництво у цій сфері має включати як взаємодію в оперативній діяльності органів фінансової розвідки та правоохоронних органів, так і співпрацю у сфері покарання за відмивання злочинних доходів, тобто взаємну правову допомогу та екстрадицію.

Співпраця має здійснюватися як на двосторонньому рівні (шляхом укладання двосторонніх угод), так і на регіональному та глобальному рівнях (шляхом приєднання до багатосторонніх угод і конвенцій та участі в діяльності відповідних міжнародних організацій).

Євроінтеграційні прагнення України – її повне повернення до сім’ї європейських народів, є настільки тривалими та значущими в політичному та економічному житті країни, що їх можна загалом ототожнити з усіма новітніми аспектами української історії.

Середня глобальна оцінка ризику відмивання грошей, згідно з річним Базельським індексом AML, зросла у 2021 році з 5,22 до 5,3 (з максимальних 10 балів). Згідно зі звітом AML Intelligence, у 2021 році штрафи за фінансові злочини, сплачені в усьому світі, становили 9,95 мільярда доларів США, порівняно з рекордним показником у 2020 році – 22,86 мільярда доларів. Корупція, хабарництво та шахрайство спричинили колосальні 69,6% штрафів FinCrime у 2021 році. Штрафи FinCrime скоротилися на 78% з 2020 по 2021 рік, причому було виплачено лише 2,86 мільярда доларів США порівняно з 13,15 мільярда доларів США у 2020 році, з яких 7,2 мільярда доларів США пов’язані зі скандалом із малайзійським 1MDB. 22,0% злочинів у США, пов’язаних із відмиванням грошей у 2020 році, спричинили збитки понад 1,5 мільйона доларів. Середня сума відмиваних грошей у США у 2020 році становила 301 606 доларів. Незважаючи на зв’язок із Шовковим шляхом і темною мережею, відомо, що лише 1,1 % усіх транзакцій з криптовалютою є незаконними. У звіті Europol Highlights за 2020 рік вони повідомили про повернення готівкою 22 553 523 доларів США; 118 біткойнів, 4 нерухомості, 6,26 мільйона доларів у золотих і срібних монетах і 2,39 мільйона доларів у вигляді конфіскації активів у результаті операцій з відмивання грошей і повернення активів.

Виявлено, що компанії протягом 2010-2013 років здійснили фіктивні «інвестиції» в Україну на суму, еквівалентну 1,37 млрд доларів, через рахунки, відкриті в банках Латвії. США. Пізніше, з метою легалізації, частина цих

коштів (еквівалент 1,15 млрд дол. США) була спрямована на придбання високоліквідних облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), випущених у доларах США, решта коштів (еквівалент 220 млн дол. США) була розміщена на депозитах у вітчизняні банки.

Зокрема, широко рекламуються номери платіжних карток для перерахування благодійних внесків. Ще одним новим видом злочину, що потребує відмивання грошей, є розкрадання коштів, що використовуються на оборону країни. При цьому доходи зловмисники отримують готівкою від незаконного продажу палива, зброї та іншого майна. З початку 2014 року в Збройних Силах України зареєстровано 113 злочинів з ознаками корупції, що на 26 відсотків більше, ніж минулого року. Зросла їх питома вага в загальній кількості зареєстрованих злочинів – з 18 до 20 відсотків [8].

Історично в Україні відмивання коштів, пов'язане з фінансуванням тероризму, мало поширене (за винятком окремих випадків за участю нерезидентів). Останні події в Україні актуалізували цю проблему. Так, з метою виявлення активів так званих високопосадовців «ДНР» та «ЛНР» Держфінмоніторинг встановив зазначених осіб та направив запити до всіх банківських установ України. За результатами аналізу отриманої інформації облікові записи так званих високопосадовців «ДНР», «ЛНР». На рахунках зазначених осіб виявлено та заблоковано кошти на загальну суму, еквівалентну 28,54 млн. грн., а саме: на рахунках семи так званих високопосадовців «ДНР» - 39,2 тис. грн., 15,2 тис. дол. США та 10,6 тис. євро; на рахунках шість т. з. вищих посадовців «ЛНР» - 2,63 млн. грн. і 1,07 млн. дол. США. Нижче наведені приклади справ про відмивання грошей, які розслідувалися уповноваженим органом США - Службою внутрішніх доходів - і розглядалися в судах. У зазначеному переліку не приділяється увага структурі таких схем.

Міжнародне співробітництво ОФР є одним із ключових елементів запобігання та виявлення відмивання коштів, оскільки успішність як запобігання, так і боротьби з відмиванням коштів багато в чому залежить від

ефективності роботи ОФР, яка, у свою чергу, залежить від повноти інформації отримані, які мають охоплювати не лише внутрішню інформацію про операції, а й інформацію про продовження цих операцій за кордоном. Цей складний причинно-наслідковий ланцюг має своїм прямим завершенням тезу про те, що законодавство про боротьбу з відмиванням грошей має надавати ОФР право брати участь у міжнародній співпраці з іншими ОФР. Закон «Про запобігання відмиванню» доходів, одержаних злочинним шляхом, надає Держфінмоніторингу таке право: Уповноважений орган здійснює взаємодію з відповідними органами іноземних держав щодо обміну інформацією про ознаки легалізації (відмивання) доходів, у межах своїх повноважень. компетенції, забезпечує взаємодію з Групою з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF) та іншими міжнародними організаціями, діяльність яких спрямована на співпрацю у запобіганні та протидії легалізації (відмиванню) доходів [15, с. 60].

Міжнародне співробітництво правоохоронних органів також є важливим елементом у боротьбі з відмиванням коштів на етапі розкриття та розслідування злочинів у цій сфері. Основними міжнародними ініціативами в цій сфері є Інтерпол та Європол.

Інтерпол, який є найавторитетнішою міжнародною організацією у сфері співпраці правоохоронних органів, поширює свою діяльність на боротьбу з відмиванням грошей і в низці резолюцій закликає членів організації покращити співпрацю щодо обміну інформацією про з цих питань прийняти нормативні акти, які сприятимуть розслідуванню правоохоронними органами справ про відмивання грошей, та акти, які дозволяють конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. В рамках Інтерполу питаннями протидії відмиванню коштів займається Підуправління з фінансових злочинів та злочинів із використанням високих технологій, діяльність якого спрямована на обмін досвідом боротьби з цими злочинами, розробку та вдосконалення методів боротьби з ними, сприяння розширення обміну інформацією щодо конкретних злочинів та підтримання партнерства з організаціями, що

працюють у цій сфері [22, с. 33].

Україна як член Інтерполу повинна брати найактивнішу участь у діяльності Інтерполу у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, про що особливо наголошувалося на зустрічі Президента України та Генерального секретаря Інтерполу 7 липня 2003 р.

Не менш важливою для України є співпраця з Європолем у рамках міжнародної співпраці правоохоронних органів. Незважаючи на те, що ця організація спрямована на співпрацю держав-членів ЄС, Європол широко співпрацює з третіми країнами та міжнародними організаціями. Тому вкрай необхідно розвивати таке співробітництво між Україною та Європолем, що, зокрема, передбачено Планом дій щодо співробітництва між Україною та ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ. Цей план дій також передбачає розвиток мережі офіцерів зв'язку, діяльність яких також може сприяти ефективній боротьбі з відмиванням грошей на міжнародному рівні.

Наступним напрямком міжнародного співробітництва у боротьбі з відмиванням злочинних доходів є використання таких міжнародних засобів співробітництва у кримінальних справах, як взаємна правова допомога та екстрадиція [24, с. 180].

Як зазначалося вище, здійснення взаємної правової допомоги та екстрадиції в Європейському Союзі базується на відповідних документах Ради Європи, учасниками якої є всі держави-члени Європейського Союзу. Україна також є учасником відповідних конвенцій Ради Європи. Тому їхня співпраця з державами-членами Європейського Союзу має здійснюватися в рамках відповідних конвенцій Ради Європи. Те саме стосується питань конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Порядок виконання цих конвенцій на території України визначається Інструкцією про порядок виконання Європейських конвенцій з питань кримінального судочинства, затвердженою наказом Міністерства юстиції України, Служби безпеки України, Верховного Суду України, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Генеральної прокуратури

України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України від 29 червня 1999 р. № 34 /5/22. /103/512/326/73.

Додамо також, що Закон про запобігання відмиванню доходів надає повноваження Міністерству юстиції України здійснювати міжнародну співпрацю щодо судових рішень щодо конфіскації доходів, а Генеральній прокуратурі України – вчиняти процесуальні дії під час розслідування кримінальних справ [27, с. 337].

Але оскільки міжнародне співробітництво у сфері протидії відмиванню коштів має не обмежуватися співпрацею з європейськими державами, а охоплювати якнайширше коло учасників, Україні необхідно якнайшвидше ратифікувати Палермську конвенцію, яка містить відповідні механізми для взаємна правова допомога, екстрадиція та конфіскація доходів.

Як бачимо, національне законодавство України створило всі необхідні умови для міжнародного співробітництва у боротьбі з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом. Сьогодні Україна є членом Інтерполу, учасником європейських конвенцій з питань кримінального правосуддя. Ведеться робота щодо входження України до Егмонтської групи, налагодження співпраці з Європолем. Україна підписала і готується ратифікувати Палермську конвенцію. Це свідчить про те, що незабаром Україна має стати одним із провідних учасників глобальної боротьби з таким явищем, як відмивання грошей.

Щодо перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні в умовах європейської інтеграції, то можна розглянути такі дії, таблиця 2.1.

Таблиця 2.1 – Перспективи боротьби з відмиванням грошей в Україні в умовах європейської інтеграції

Сфер	Характеристика
I. Міжнародне співробітництво	1. Якнайшвидше ратифікувати та імплементувати Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року. 2. Провести роботу щодо укладення двосторонніх угод між Держфінмоніторингом та органами фінансової розвідки іноземних держав про обмін інформацією, а також досягнення членства в Групі Егмонт. 3. Досягти домовленостей про співпрацю з Європолем та в рамках інституту офіцерів зв'язку .
II. У сфері кримінального покарання за відмивання грошей	4. Перевірити необхідність виключення з кола предикатних злочинів, відповідальність за які передбачена статтями 207, 212 КК. 5. З метою належного розподілу покарання за легалізацію доходів, одержаних від злочинів, вчинених за межами юрисдикції України, викласти відповідну частину примітки 1 до статті 209 Кримінального кодексу таким чином, щоб до предикатних злочинів належали також предикатні злочини. злочини, вчинені як на території України, так і за її межами. якщо відповідне діяння є кримінально караним за внутрішнім законодавством держави, в якій воно вчинене, і було б кримінально караним за законодавством України, якби воно було там вчинене. 6. У тексті статті 209 слід зазначити, що особа, яка підозрюється у відмиванні грошей, повинна знати або припускати, що майно, яким вона оперує, є доходом від злочинної діяльності. 7. Передбачити в тексті статті 209 мету дій, що становлять об'єктивну сторону цього злочину, а саме «надання правомірної видимості володінню, користуванню чи розпорядженню доходами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передус

Продовження таблиці 2.1

Сфер	Характеристика
	відмиванню доходів, або дії, спрямовані на приховування джерел походження таких доходів». 8. Доцільно хоча б як тимчасовий захід передбачити незастосовність положень статті 209 КК до осіб, які вчинили предикативний злочин. 9. Необхідно деталізувати умови та обставини відповідальності юридичних осіб, яка передбачена частиною другою статті 17 Закону про запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. 10. У тексті статті 209 Кримінального процесуального кодексу необхідно передбачити можливість конфіскації майна, вартість якого відповідає доходу, одержаному злочинним шляхом, у разі неможливості конфіскації самого майна, як це передбачено Законом.
III. Запобігання відмиванню грошей	11. Розглянути доцільність використання спеціального визначення «фінансова операція» для цілей Закону про запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. 12. Розширити коло випадків ідентифікації особи, передбачених частиною першою статті 3 Закону про запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. 13. Щоб уникнути надмірного тягара ідентифікації, необхідно поширити це виключення на установи, зареєстровані в інших країнах, де вимоги до механізмів запобігання відмиванню грошей еквівалентні українським. 14. Зробити більш гнучкими вимоги законодавства України щодо часу ідентифікації. 15. Ознайомитися з положеннями про строки розслідування правочинів та умови відмови у вчиненні правочину.

Джерело: складено автором

Для належного досягнення цілей, визначених Законом «Про запобігання

відмиванню доходів», необхідно внести такі зміни до системи фінансового моніторингу в Україні:

1. Передбачити внутрішньому моніторингу всі операції, що відповідають формальним ознакам (наразі такі операції підлягають обов'язковому моніторингу).

2. Замінити позитивний перелік формальних ознак на негативний, тобто передбачити, що моніторингу підлягають усі операції, обсяг яких перевищує встановлений ліміт, за винятком тих, що не несуть або несуть незначний ризик. Їх використання з метою відмивання грошей.

3. Передбачити обов'язковий контроль за операціями, що підлягають внутрішньому моніторингу та містять якісні ознаки підозри (наразі такі операції підлягають внутрішньому моніторингу).

Отже, зазначимо, що проблеми політичного, соціально-економічного характеру, які мають місце в Україні з 2014 року, суттєво послабили фінансову систему. Уряд країни проводить масштабну реформу фінансового сектора. Незважаючи на це, велика кількість проблем залишається невирішеною. Тому роль і значення національної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, є досить важливими в умовах сучасного розвитку фінансового сектору. Від ефективності системи залежить подальший розвиток країни, зацікавленість інвесторів, покращення загального економічного стану. Необхідно визначити стратегічні орієнтири економічного та соціального розвитку та постійно вдосконалювати та застосовувати заходи щодо запобігання шахрайству на фінансових ринках. Важливе значення для підвищення ефективності системи має інформаційне забезпечення та прозорість: інформація про кримінальні злочини та незаконний рух фінансових потоків має бути загальнодоступною. Повинна бути постійна координація регуляторів фінансового ринку з метою недопущення випадків ухилення від покарання за шахрайські дії на фінансовому ринку або участь у схемах легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань у бакалаврській роботі нами досліджено поняття «відмивання» грошей.

Одержані в процесі дослідження результати дозволяють сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. «Відмивання» грошей-це операція, в процесі якої приховується походження та призначення грошового платежу. «Відмивання грошей» — це перетворення або «очищення» майна, одержаного внаслідок серйозного злочину, з метою приховати джерело його походження. Слід зазначити, що процес відмивання «брудних» грошей становить загрозу для загального економічного розвитку територій і країн, які відмовляються від жорсткого контролю за цим видом міжнародної злочинної діяльності.

2. Також у дипломній роботі ми визначили, що всі країни створили спеціальні організації, які займаються питаннями відмивання грошей. У США це Департамент посилення боротьби з фінансовими злочинами, створений при Міністерстві фінансів США; у Канаді – Центр аналізу фінансових операцій, в Японії – Управління фінансової розвідки Японії, у Греції – Спеціальний комітет з боротьби з відмиванням грошей, в Аргентині – Комітет фінансової інформації, у Бразилії – Рада фінансового нагляду. У Мексиці є дві спеціальні організації - Генеральна дирекція з розслідування транзакцій і Агентство по боротьбі з відмиванням грошей. Проблемою відмивання грошей у фінансових установах Бельгії займається Сектор обробки фінансової інформації, створений при Міністерстві фінансів і юстиції, який аналізує підозрілі транзакції, а також звіти поліції, митниці та інших державних органів, а за необхідності, призупиняє підозрілі операції.

3. Оскільки організація національної системи фінансового моніторингу визначає стан та ефективність боротьби з відмиванням грошей та розповсюдженням тіньового сектора, то, на нашу думку, висновок щодо

доцільності фінансового моніторингу можна зробити на основі таких показників, як: щорічні суми можливої легалізації кримінальних доходів у відсотках до ВВП; показники тінізації економіки. Підводячи підсумок, зазначимо, що ефективність фінансового моніторингу являє собою здатність національної системи фінансового моніторингу з найменшими витратами запобігати та протидіяти процесам легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Запропонована методика оцінки ефективності фінансового моніторингу передбачає визначення інтегрального показника методом зважених сум. При цьому процес оцінки включає такі етапи: формування множини показників за критеріями (агрегованими показниками) доцільності, результативності та економічності; нормалізація показників; визначення вагових коефіцієнтів показників у межах кожного агрегованого показника; розрахунок агрегованих показників ефективності методом зважених сум; визначення вагових коефіцієнтів агрегованих показників; розрахунок інтегрального індексу ефективності.

4. Щодо еволюції протидії відмиванню грошей, ми визначили, що з 1991 року Європейський Союз прийняв п'ять директив, спрямованих на боротьбу з відмиванням грошей у своїх державах-членах. Розуміючи взаємозалежність між організованою злочинністю та тероризмом, а також той факт, що зв'язок між злочинними та терористичними групами створює все більшу загрозу безпеці ЄС, Європейського Парламенту та Ради, на основі комплексного підходу до боротьби з відмиванням грошей, постійно доповнювали директиви відповідними положеннями. Сьогодні ці нормативно-правові акти є в праві Європейського Союзу і є елементами досить потужної системи боротьби з цим злом у європейському та світовому масштабі.

5. Європейський Союз мав намір створити нове агентство з боротьби з відмиванням грошей і запропонувати нові правила прозорості для переказів криптоактивів. Згідно з попередніми документами Європейської комісії, Управління з боротьби з відмиванням грошей (AMLA), нове агентство ЄС, буде «центральним елементом» оновленої нормативно-правової бази, яка

також залучатиме національні органи влади. Європа опинилася під тиском, щоб посилити заходи боротьби з відмиванням грошей після того, як кілька країн розпочали розслідування щодо Danske Bank, включаючи підозрілі транзакції на суму понад 200 мільярдів євро, які пройшли через його крихітну естонську філію між 2007 і 2015 роками. Не маючи загальноєвропейських повноважень щодо запобігання відмиванню грошей, Брюссель раніше покладался на національні регулятори для забезпечення виконання своїх правил, але вони не завжди працювали на повну силу.

6. Зазначимо, що проблеми політичного, соціально-економічного характеру, які мають місце в Україні з 2014 року, суттєво послабили фінансову систему. Уряд країни проводить масштабну реформу фінансового сектора. Незважаючи на це, велика кількість проблем залишається невирішеною. Тому роль і значення національної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, є досить важливими в умовах сучасного розвитку фінансового сектору. Від ефективності системи залежить подальший розвиток країни, зацікавленість інвесторів, покращення загального економічного стану. Необхідно визначити стратегічні орієнтири економічного та соціального розвитку та постійно вдосконалювати та застосовувати заходи щодо запобігання шахрайству на фінансових ринках. Важливе значення для підвищення ефективності системи має інформаційне забезпечення та прозорість: інформація про кримінальні злочини та незаконний рух фінансових потоків має бути загальнодоступною. Повинна бути постійна координація регуляторів фінансового ринку з метою недопущення випадків ухилення від покарання за шахрайські дії на фінансовому ринку або участь у схемах легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко П.П. Джерела кримінального права України: поняття, види. Право України. 2021. №9. С. 25-40.
2. Антипов В.І. Тіньова економіка та економічна злочинність: світові тенденції, українські реалії та правові засади контролю: теоретико-методологічне узагальнення. Вінниця : ДП ДКФ, 2018. 1040 с.
3. Буткевич С.А. Фінансовий моніторинг: зарубіжний досвід та українська модель. Сімферополь: Кримнавчпеддержвидав, 2013. 314 с.
4. Барановський О.І. Відмивання грошей: сутність та шляхи запобігання. Харків: Форт, 2019. 472 с.
5. Базиліук А.В. Роль законодавства у формуванні реалізації схем відмивання грошей та мотивація виводу капіталу за кордон. Економічний часопис ХХІ. 2012. №5. С. 11-13.
6. Беніцький А.С. Причетність до злочину: проблеми кримінальної відповідальності: монографія. Луганськ: СПД Рєзников В.С., 2014. 552 с.
7. Беніцький А.С. Визначення предикатного (основного) злочину, який передуює відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2019. №2. С. 54-64.
8. Безногих В.С. Становлення та розвиток законодавства Великобританії у протидії відмиванню коштів Економіка, фінанси, право. 2011. №7. С. 35-39.
9. Волобуєв А. Протидія легалізації майна, здобутого злочинним шляхом. Вісник прокуратури. 2018. №1. С. 53-56.
10. Гаєвський І.М. Відмивання коштів і корупція: співвідношення та аналіз взаємозв'язків. Публічне право. 2014. №3. С. 78-84.
11. Грицяк І.А. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, у європейському праві. 2022. С. 17-18
12. Гончаров В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку

держави. Харків: ХНУ, 2021. 195 с.

13. Данилюк Т.М. Теоретико-прикладні проблеми встановлення моменту закінчення злочину: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2019. 24 с.

14. Демидова Л.М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія. Харків: Право, 2018. 752 с.

15. Денисов В.Н. Розвиток правових засад та механізмів верховенства міжнародного права у внутрішньому праві України. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України. Київ: Юстініан, 2016. 672 с.

16. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. 5-те вид. Київ: Знання, 2009. 213 с.

17. Директива (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 р. про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та Ради і припиняє дію Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради і Директиви Комісії 2006/70/ЄС URL: [http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20\(EU\)%202015_UA.htm](http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm) (дата звернення 15.04.2023)

18. Директива 2001/97/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу, яка вносить зміни в Директиву Ради 91/308/ЄЕС щодо запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей : Міжнародний документ від 04.12.2001 № 2001/97/ЄС // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_501 Директива 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму : Міжнародний документ від 26.10.2005 № 2005/60/ЄС // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_774 (дата звернення

14.04.2023)

19. Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 16.04.2023)

20. Євросоюз створює новий орган з протидії відмиванню грошей. URL: <https://www.ukrinform.ua/> (дата звернення 15.04.2023)

21. ЄС має намір створити агентство з боротьби з відмиванням грошей. URL: <https://mind.ua/news> (дата звернення 15.04.2023)

22. Журавель В.А. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: наук.-практ. посібник. Харків: Одісей, 2015. 312 с.

23. Заблоцька О.Ю. Деякі аспекти оперативно-розшукової характеристики легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. 2014. Вип. 25. С. 251-254.

24. Захаров В.П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Юридичні науки. 2014. №801. С. 180-186.

25. Конвенція Організації Об’єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: Міжнародний документ від 20.12.1988. Ратифікація від 25.04.1991, підстава 1000-12 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_096 (дата звернення 15.04.2023)

26. Кальман О. Актуальні питання протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Вісник прокуратури. 2012. №2. С. 8-13.

27. Карпов Н.С. Предмет легалізації (відмивання) доходів, одержаних

злочинним шляхом: деякі особливості. Митна справа. 2018. №6. С. 337-340.

28. Рекомендації FATF міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. 2018. 249 с.

29. Borlini L. and Montanaro F. The Evolution of the EU law against criminal finance: the «hardening» of FATF Standards within EU. Georgetown Journal of International Law. 2017. Bocconi Legal Studies Research Paper No. 3010099.

30. Alexander R. EU The EC Money Laundering Directive. Journal of Money Laundering Control. 1998. Vol. 2 (1).

31. Mitsilegas V. Money laundering counter-measures in the European Union. A new paradigm of security governance versus fundamental legal principles. The Hague/London/New York : Kluwer Law International, 2003. 125 p.

32. Sideek M. Legal instruments to combat money laundering in the EU financial market // Journal of Money Laundering Control. 2003. Vol. 6 (1).

33. Gilmore W.C. Dirty money: the evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism. 3rd ed. Council of Europe Publishing, 2014. 188 p.

34. Schott P.A. Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. The International Monetary Fund, 2017. 292 p.

35. Jean-Francois E. Financial sustainability for nonprofit organizations. New York: Springer Publishing Company, LLC, 2018. 360 p.

36. Kobayashi T. FSA's financial monitoring report highlights risk governance's importance. Tokyo: Nomure Research Institute, Ltd, 2020. 5 p.

37. The Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures: Case Studies of the Member States of the European Union

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

Имя пользователя: Європейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...	ID проверки: 1015287940
Дата проверки: 27.05.2023 21:29:32 CEST	Тип проверки: Doc vs Internet + Library
Дата отчета: 27.05.2023 21:36:59 CEST	ID пользователя: 100005726

Название файла: Іващенко_А_М_Економічні_аспекти_боротьби_з_відмиванням_грошей_в

Количество страниц: 53 Количество слов: 11616 Количество символов: 90957 Размер файла: 184.05 KB ID файла: 1014960344

5.95% Совпадения

Наибольшее совпадение: 1.66% с Интернет-источником ([https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52289/7/D%](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52289/7/D%20)

4.85% Источники из Интернета 188 ..... Страница 55

3.44% Источники из Библиотеки 419 ..... Страница 56

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы 2